

de ovend

19e jaorgaank no. 2

de ovend

april 1991

negentiende jaorgaank no. 2

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

INHOOLD:

<i>Van de redaktie</i>	34
Jans de Vries-Hof <i>Moeke</i>	35
Henk Bloemhoff <i>In Memoriam Lamkje Hof-de Boer</i>	37
Jans de Vries-Hof <i>Ik kan et niet verdregen</i>	42
Johan Veenstra <i>Daank je!</i>	43
Jouk <i>Henk</i>	45
Jouk <i>Lamkje</i>	45
Henk Bloemhoff <i>Wat een belangstelling!</i>	46
<i>Een ni'je kaptein an et roer</i>	47
Henk Bloemhoff <i>Et Stellingwarfs Woordeboek</i>	50
<i>Inleiding Pieter Jonker angaonde centraosie projekt Stellingwarfs Woordeboek</i>	57
Alfons Kruse <i>De meule in de Lendevallei</i>	63
Peggy Klinkhaemer <i>Mien mooiste boek - 2</i>	66
Lodewiek H. <i>Dagboekfragmenten 1991</i>	67
Klaas van der Weg <i>Daegelikse dinkies</i>	71
<i>Mit D.K.K. d'r op uut III</i>	76
(In plak van) Oene Bult <i>Stelling</i>	74
Harmen Houtman <i>Gien "nee" te koop</i>	77
Marjo <i>Schrieviertien</i>	80

Van de redaktie

Disse *Ovend* zoj' mit recht een ofspiegeling van et leven numen kunnen. Mal en mooi.

Op zundag 17 feberwaori raekte oonze Lamkje Hof-de Boer weg. Op donderdag 21 feberwaori brochten we heur onder et gebeier van de karkeklokken in een diezig Berkoop op et hof. De plechtighied in de karke wodde leided deur Pieter Jonker. Uut naeme van de Stellingwarver Schrieversronte voerde veurzitter Henk Bloemhoff et woord. Zien toespraoke drokken we in disse *Ovend* of. Vrouw Hof wodde op 'e dag van de begraffenis veur Omroep Friesland herdocht deur Johan Veenstra. Dat herdaenkingsstokkien kuj'm ok in disse *Ovend* lezen. Jans, de dochter van Vrouw Hof, schreef twie gedichten angaonde et wegraeken van moeke. We publiseren ze in disse *Ovend*.

Henk Bloemhoff komt op 1 meie as lexicograaf in dienst bi'j de Stellingwarver Schrieversronte. Hi'j zal in zes jaor tied et Stellingwarfs Woordeboek schrieven gaon. Op 5 meert was d'r in et gemientehuus in Wolvege een passetiedinge, daor bekend maekt wodde, dat et woordeboekprojekt now deurgaon kan. D'r bin now genoeg subsidies toezegd om een lexicograaf anstellen te kunnen. Prachtig ni'js. In disse *Ovend* lezen jim daor uitgebreid over.

Ien en aander betekent wel dat Henk Bloemhoff nao negentien (!) jaor de veurzittershaemer van de Schrieversronte daelelegd het. Hi'j is as veurzitter veurlopig opvolgd deur Saakje Berkenbosch-Hamstra uut Berkoop. Over die belangrieke wisseling van de waacht berichten wi'j jim ok.

Veerder in *De Ovend* vanzels de gebruikelike vaaste rebrieken en, veur zoveer d'r plak is, verhaelen en gedichten.

Een laeste berichien: Veur de Oolde Pook-pries 1991 bin zes inzendingen instuurd. Lieke vule as twie jaor leden, doe de pries veur de eerste keer toekend wodde. De jury is d'r now drok mit an 't wark. Disse twiede Oolde Pook-pries wodt in september utrekt.

Jans de Vries-Hof

Moeke

D'r was argens een plak
daor scheen altied de zonne
daor ston de deure meerstal op een kier'
waor altied ruimte was veur een gesprek en dan tot slot:
"Ach, kwam ie mar wat vaeker hier."

D'r was argens een plak
daor leerden wi'j, dat de weerde van et leven
uut meer bestaot as alliend úterlike schien
en dat gelok in vrundschop - vlinders - vri'jhied - zit
et was heur gaove dat te zien.

D'r is dat lege plak
die dichtevalen deure van et oolderlike huus
nooit meer die held're blik van heur
't gevuul van welkom thuus
dat luustrende oor, die goeie raod
dat richting geven an oons levenspad
blijft een gevuul van dankberhied
we hebben een goeie moeke had.

Lamkje Hof-de Boer
(Foto: Martin van Nieuwenhoven, 1978)

Henk Bloemhoff

In Memoriam Lamkje Hof-de Boer

(toespraake bi'j de begraffenis op 21 feberwaor 1991)

**Familie van Vrouw Hof,
Vrouwluden en manluden,**

Doe 'k et bericht van et wegraeken van Lamkje heurde, docht ik weeromme an de naozommer van 1969. Van et dienstweigererskaamp Vledder uut kwam ik, op ofspraake, mit wat taelonderzuuk op 't West van Berkoop, thuus bi'j Lamkje Hof. Ik kende heur veurtied allienig nog mar een betien van naeme. Mar die prachtige, zunnige naojaorsmiddag wodde vule meer as allienig een gesprek over een riegel mooie, oolde woorden. Ik markte al gauw dat disse vrouw vule en vule meer te zeggen hadde. An de iene kaante over et respekt en de wardering diej' hebben moeten veur een aander zien miening en achtergrond, en an de aandere kaante an et respekt dat ok eren hebben moeten veur oonze eigen tael, et Stellingwarfs. En krek dáór ontbrak et nog wel es an. Over hoe belangriek et is dat meensken in et dörps- en verieningsleven mitmekeer saemenwarken. Ik heurde heur ok uitgebreid vertellen over de verschillen tussen de leefomstaandigheden van vroeger en van de goeie jaoren zestig.

Uut heur infermaosie over Bergveld, Oosterwiek en aanderen wodde me dudelik dat zi'j, veural deur heur schrieveri'je, de verbiening was tussen de tied van Bergveld en de ni'je tied veur et Stellingwarfs, de tied dat jongeren heur begonnen drok te maeken om de eigen tael van oonze streek. Zi'j, Lamkje Hof, had de tied van Bergveld nog volop mitmaekt, hadde him ok persoonlik nog goed kend, wus ok hoe die zien speulse humor en aander wark de meensken wat déé. En die ni'je tied dat wodde, we praoten over begin jaoren zeuventig, de tied van de laetere Stellingwarver Schrieversronte. Oonze club, daor Lamkje Hof zoe'n opbouwende en inspirerende rolle in speulen zol, oons instituut, dat van stonde of an zien wottels kreeg in alle laogen, in alle dörpen. Een vri'jwilligersclub, daor Lamkje Hof prachtig in bluuien zol.

Ik ontdekte die middag heur poëzie, daor ze mi'j, al vertellende, versted mit staon dee. Veural mit *Haast*, dat onvergetelike gedicht. Et kan veur mi'j niet anders, die woorden speulen ok vandaage een hiele biezuondere rolle. Veur mi'j en veur oons allegeer. As Lamkje et nog weten kon, zol ze d'r vast mit instemmen, as ik heur aanst anhaele.

Doe misschien nog niet drekt, mar laeter wodde et mi'j gaondeweg dudelik. Haost onuutdrokber belangriek was de feguur van Lamkje Hof veur et Stellingwarver leven van Berkoop en wiede omgeving. Mit heur sturende rolle, mit heur slim meenselik dichtwark dat in alle laogen ansprak, mit heur revuewark ok. Van Berkoop uut brocht ze gaondeweg, mit riempies, veurdrachten radio-optredens en alderdeegst tillevisiewark, al mar in gröttere maote, een levendighied en waarmte in de Stellingwarver kultuur, daor een woord van daank allienig mar schril bi'j ofstikken kan.

2500 Exemplaren van *Mien kaant bekeken*. Bouke Jansen en Pieter Jonker brengen op 22 feberwaori 1982 een bezuuk an Vrouw Hof. (Foto: M. van Nieuwenhoven, NOS/Anpakken)

Op 3 april 1982 wodde et twiede lustrum van de Stellingwarver Schrieversronte vierd in Oosterwoolde. Aovens was d'r een kultureel pergramme. Op 'e foto *Klaosien wodt tiene*, een schets van H. Houtman opvoerd deur H. Houtman, L. Hof-de Boer en K. Berkenbosch. (Foto: M. van Nieuwenhoven)

Lamkje Hof maekte, ok in de Schrieversronte, gien tegenstellings tussen oold en ni'j of tussen oold en jong, mar ze wol, as et even kon, overbroggen. Ze wol de aander begriepen en ze wol graeg begrip veur een aander. Ze brocht ok fleur daor aanderen somstieden bi'j de pakken daele zatten. Buten of binnen de Stellingwarver Schrieversronte, dat maekte aenlik niet iens zo vule uut, et gong om de meensken die mitdeden, an et mit mekeer fijne en fleurige dingen doen en mitmaeken, liekegoed as an et beleven van ernstige dingen.

Lamkje Hof was bovenal ok een persoon die begreep dat et beter is om mitmekeer doelen te berieken as om je of te zunderen mit allienig je eigen ik. Ze het et gemienschoppelijke belang van een organisaosie as de Stellingwarver Schrieversronte en aander verieningsleven altied begrepen en veuropsteld. Ok naor buten toe was ze altied bereid om an wetenschoppers inlichtings te geven over et Stellingwarfs en et leven hier bi'j omme. Daor zag ze overdudelik et nut van in. En mit heur beide boeken: *Veur loon en verval* en *Van mien kaant bekeken*, het ze oons niet allienig slim ansprekende schrieveri'je geven, mar gaf ze ok een beeld van leven en gevuulswereld van oonszels, de Stellingwarvers. En wat goed is et in dit verbaand dat zi'j nog weten het dat d'r veur et Stellingwarfs woordeboekprojekt toch genog geld bi'jmekeer komt om et uitvoeren te laoten in de grote opzet die ok heur altied veur ogen ston. Lamkje, ok hier weer vri'jwilligster, het van 1975 of, as kontaktpersoon veur et dörp Berkoop, veur heur groep maandeliks de vraogekaorties invuld. Mit fleur en vaosie, en mit belangstelling ok veur de overienkomsten en verschillen mit de ere dörpen. De bi'jienkomsten van de woordeboekgroepen vun ze dan ok altied boeiend en woonde ze bi'j as et mar even kon.

Lamkje schreef riempies of stokken veur et tidschrift *De Ovend* en veur de kraanten en ze schreef, zoas zegd, een peer prachtige boeken. Ze reizigde et hiele noorden en oosten of mit heur prachtige verhaelen over et leven van vroeger en now, en mit heur riempies. En, verieningsvrouw as gien aander, ze was op haost elke bi'jienkomst en vergeerdering van de Stellingwarver Schrieversronte. Daor was ze altied slim belangstellend en dan praotte ze op een levendige en naodaenkende maniere mit.

Van Lamkje Hof, een hiele grote feguur die uut et Stellingwarver laand votkommen is, nemen we vandaege ofscheid. In grote dankberhied kieken wi'j van de Stellingwarver Schrieversronte weeromme op alles wat zi'j veur de Schrieversronte en et leven van alledag in oonze gemienten betekend het. En ok op de goeie naeme die ze oonze Stellingwarver tael en kultuur buten de Stellingwarven bezorgd het.

Lamkje heur heldere uutstraoling blijft de Stellingwarver Schrieversronte altied tot veurbeeld. We hebben de plicht om daoran te daenken, as de Schrieversronte al es in zwaor weer terechte kommen zol. Ik wete dat ze dan zeggen zol: "Jonges, kom op heur, deurzetten heur, we moe'n weer veerder."

Ik vien, now Lamkje Hof toch nog zo onverwaachs zoe'n grote leegte in de Schrieversronte achterlat, dat we daor op dit moment ok an daenken moeten. Daoromme, en ter ere van de grote feguur die ze was en et plak dat ze innam, wil ik dat gedicht van die straolende naozommerdag lezen. In de zekerhied dat Lam-

Boekuittrikkinge *Veur loon en verval* op 7 juni 1986 in Berkoop. V.l.n.r. Wethoolder Jaap Scheltens, Lamkje Hof-de Boer en omslag-ontwarper Fred Zoer. (Foto: Henk Kroese)

Een uniek optreden van Tetman de Vries en Lamkje Hof-de Boer op 28 september 1985 op 'e Stellingwarver Dag in Berkoop. (Foto: Jan Harm Spijkervet)

kje, Hof, Mem van et Stellingwarfs, heur kiender en kleinkiender van de Stellingwarver Schrieversronte, op dit trieste ure van heur ofscheid, op et leven en et wark van morgen wiezen wil.

haast

de lochten hangen grauw en zwaor
en 't rokt naor starvend blad
de daegen wodden kot en gries
de laeste bloemen bluuien

en over 't laand een waezighied
die drokt now al wat leeft
as 't waore daele veur een schoft
et kan oons zo vermuuien

en zie - die blaeden keunstig kleurd
ze trillen nog hiel even
en valen dan - ja altied deur
is 't starven om te leven

Jans de Vries-Hof

Ik kan et niet verdregen

Ik kan et niet verdregen,
et zit ommes in de locht.
Ik heur et an de voegels
en zie et op et veld.

Nee, ik kan et niet verdregen,
dat dat niet meer veur
alle meensken gelt.
Ik kan et niet verdregen,
dat straks op nommer drie
een aander an de taofel zit,
et gefit niet wat of wie.
Gien boeken, kraanten overal,
geliefde schilderi'jen an de waand.
Ik kan et niet verdregen,
gien biening meer, gien baand.

Ik kan et niet verdregen,
de ondergaonde zunne
zien zinken in zien mooiste rood.
Et veurjaor brengt ni'j leven,
mar ik daenk an de dood.
Ja starven om te leven,
want alles krigt weer kleur.
Mar ik kan et niet verdregen,
want et is niet meer veur heur.

Daank je!

Ik weet haast niet hoe a'k dit radiostokkien veur Omroep Friesland beginnen moet. Et is zundagmiddag 17 feberwaori. Ik zit in mien warkkaemer thuus in Ni'jhooltpae en ik kieke over de bos, et dörp en de lanen. Een witte wereld. De Stellingwarven liggen onder de sni'j. Zo mooi, zo schone. In et voegelbakkien pikt een roodbossien van de broodkrummels. De zonne lat de sni'j gleensteren. Et is gewoon een prachtig mooie winterdag. En ik hadde zovule doen zuld vandaege, want d'r moe'n vandeweke weer een peer verhaelties veur de radio opneumen wodden en daor wo'k nog wat an doen. En ik wol dit nog en ik wol dat nog. En doe gong morgens de tillefoon. A'k et al heurd hadde: Lamkje Hof-de Boer was wegraekt.

En now zit ik aachter mien buro en d'r gaon me alderhaande fladden van gedaachten deur et heufd en ik perbere onbehulpen wat op pepier te zetten. Donderdag begraffenis, daenk ik, donderdags bin ik op 'e radio, dan kan 'k dus niet zoe'n halvwies vertellegien doen as aandere. Dat kán niet. En d'r dwarrelt me een lietien van Frank Boeijen deur et heufd: *Zeg me dat et niet waor is.* En ik daenke: en et gong krek weer zovule beter mit Vrouw Hof.

Wie kende Vrouw Hof niet. Overal waor a'k komme om veur te dregen uut eigen wark, daor zeggen de vrouwluden tegen me: "Hoe gaot et mit Vrouw Hof uut Berkoop, je? Die hewwe hier ok al es een keer had. Wat kan die mooi vertellen, hen?"

Vrouw Hof kon mooi vertellen. Over heur leven. En ze kon d'r mooi over schrijven. Heur boeken wodden bi'j duzenden verkocht. Want ze raekte de meensken. In doodgewone woorden vertelde ze over die dingen waor as et in elk leven op an komt: liefde, gelok, tevreden wezen, mar ok: je schikken moeten, opstaandighied, meer liefde geven as daj' bi'jtieden weeromme kriegen.

Et verhael van een sterke vrouw, die meensken ontroerde, misschien wel kracht gaf. Een vrouw die al heur gaoven hielemaole utbuite en zodoende een riek leven hadde. Veur et Stellingwarfs was Vrouw Hof van grote betekenis. Ze brocht et Stellingwarfs mit heur veurdrachten en boeken de wiede wereld in.

Tegere begonnen we an een riegel radiovertellegies in 't Stellingwarfs veur Omroep Friesland. Omstebeurten zowwe een verhaeltien maeken. Et was oktober 1989. Ik zie oons nog zitten bi'j Lamkje in de kaemer in heur bejaordehusien an de Grietmaansstraote. Een betien zenewaachtig, een betien mit et zwiet in de hanen. En we dronken thee mit Rein Tolsma, de man van de radio, die zee dawwe nargens over in hoefden te zitten. Awwie d'r al es in verbobbelden, gewoon de zin overni'j beginnen, zee Rein.

"De brobbels knippen we d'r in Liwwadden wel uut. Zo simpel is et."

En zo simpel was et. Begin oktober 1989 in Berkoop bi'j Vrouw Hof. Omstebeurten op 'e radio. Een hiel seizoen laank. En nao dat seizoen zee Lamkje dat et heur toch wel een betien té bezwaarlik wodde. Ze was ja ok al in de tachtig, ze was gien jongemeid meer. Et alderbeste was d'r wel of. Et speet heur ommeraeck, mar

ze mos wiezer wezen. En ik begon allienig an een twiede seizoen mit Stellingwarver radiovertellegies.

En de meensken misten Lamkje op 'e radio en dan vreugen ze mi'j op zoe'n aovend a'k argens veurdreug: "Hoe gaot et aenlik mit Vrouw Hof, je?"

Ik kieke et raem uut. De sni'j fonkelt op 'e lanen. Wat bin de Stellingwarven mooi vandaege! En de gedaachten dwarrelen me deur et heufd. Fladden van een gedicht. Een gedicht van Vrouw Hof. *Daank je!*

daank je zeggen is een keunst
daank je zeggen veur een geunst
of veur een kleinighied - misschien
wat bloempies uut een tunegien
of veur een kiend dat jow anlacht
of veur een hiele mooie dag
daank je zeggen veur et leven
al is 't jow ok niet altied geven
soms was 't goelen, soms was 't wille
zoks dat maekt je wel es stille
mar toch 'daank je', da's de keunst
want elke dag is ja een geunst

Daank je wel, Lamkje Hof-de Boer.

Veurlezen veur Omroep Friesland op 21 feberwaori 1991.

Jouk

Henk

Henk Bloemhoff promoveerde!
Zien studie: oonze tael!
Now is hi'j Zeer Geleerde
en al een betien kael..
'k Weet niet of zoe'n promotie
wat dot veur jow en mi'j,
mar 't liekt veur de negosie
een krente in de bri'j!..

Henk Bloemhoff promoveerde!
Wi'j keken dat mit an.
Mar wat hi'j daor beweerde,
daor snapt en wi'j niks van!
Hi'j kletste over klaanken...
We hebben 't zonder mis
an dát soort praot te daanken,
dat tael zó muuilik is!..

Henk Bloemhoff promoveerde!
(En hooft wel van een grap.)
Mar wat hi'j écht presteerde,
dat was biezunder knap!
Hi'j zette, goed bekeken,
waor et mar éven kon,
de tael van oonze streken
op poten! - VAN BETON!

Jouk

Lamkje

Lamkje Hof is op et hof
van Berkoop begreven.
Mennigiene haokt hier of;
inkelen blieden leven!

Wat een belangstelling!

Ja, wat hebben jim, leden van de Stellingwarver Schrieversronte, wordeboekmitwarkers en pattie aandere *Ovend*-lezers mi'j een ere daon vlak veur, bi'j of nao mien promotie op 14 feberwaori. Eerlik is eerlik, vlak veur de tied is d'r wel es een hattelik woord bi'j mi'j langes gaon deur de drokte en de spannings! Et was fantastisch, al dat volk in de aula van de Grunninger Rieksuniversiteit en aovens op et promotiefeest in "De Zon" in Oosterwoolde. En dan et kedo, dat Johan Veenstra mi'j aovens benaemens de Stellingwarver Schrieversronte en tal van pattikelieren anbeud. Of liever: ik moch kiezen uut vier burostoelen. En Pieter Jonker zol himzels niet west hebben, as hi'j niet nog op een viefde meugelikhied wezen hadde, doe we de ere daegs wat in de rust kommen weren. Hi'j zal wel an et klimmen van de jaoren docht hebben, want et is laeter een stoel mit een hogere roggeleuning wodden. Die is onderwegens, neffens fa. Pet in Hogevene. Dat komt wisse wel goed! Ik wil ok niet vergeten nog es alle brieven, kaorties en tillefoonties te numen die 'k van verscheiden *Ovend*-lezers kreeg. Et het mi'j, mien gezin en de veerdere familie allegeer slim goed daon!

Henk Bloemhoff

Een ni'je kaptein an et roer

Et bestuur van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte het dr. Henk Bloemhoff (42) uut Oosterwoolde antrokken veur de tiedrekte van zes jaor om et Stellingwarfs Woordeboek te schrieven. Et veurzitterschop van de Schrieversronte is now vakant. Et bestuur het veureerst keuzen veur een waornemend veurzitterschop in de persoon van Saakje Berkenbosch uut Berkoop. Zij is al sund jaor en dag de tweede veurzitter. Op 'e jaorvergeerdering in december zal dan een definitief besluit neumen wodden. In et daegeliks leven is ze conrector van de Aovendschoelegemienschop A.S.G. *De Friese Wouden*. Henk Bloemhoff legt nao negentien jaor de veurzittershaemer daele. De benuming van Bloemhoff as lexicograaf komt niet hielendal onverwaachs, omreden de grootste geldschieter (et Preens Bernhard Foons in Amsterdam) vrijwat zwaore veurweerden stelde veur et antrekken van een lexicograaf liek as verschillende personen van de begeleidingskemmissie. Mit et antrekken van Bloemhoff kan et bestuur an disse veurweerden voldoen. Dat et bestuur daormit heur veurzitter verspeult, nemt ze op 'e koop toe.

Gien veraanderings

Et bestuur is van doel om in dezelve lijn deur te warken. Now d'r de hietied meer projekten van de grond tild wodden, zal et bestuur him vaeker bi'jstaon laoten deur raadgevers van buten. Onder veurzitterschop van Saakje Berkenbosch zal d'r zeker deurwarkt wodden an een veerdere professionalisering van et wark veur et Stellingwarfs. De vacature Bloemhoff in et bestuur zal tot de jaorvergeerdering nog niet invuld wodden. Et bestuur bestaot zolange uut zeuven leden. Et wodt wel even wennen zonder Henk Bloemhoff as veurzitter. As oprichter en eerste veurzitter zette hi'j netuurlik een stempel op 'e Stellingwarver beweginge. Hi'j bewarkstelligde dat een groep enthousiaste vrijwilligers een instelling wodden kon mit een goeie naeme. Een instelling die as niet meer votdocht wodden kan uut Stellingwarf. Bloemhoff, zien bestuur en de mitwarkers van et buro zochten de hietied naor strukturele oplossings om an et behoold van et Stellingwarfs warken te kunnen. Onder leiding van Bloemhoff kreeg et Stellingwarfs en de Stellingwarver Schrieversronte erkenning. Et bestuur wus een goeie verstaandholing mit de overheden op te bouwen en overaende te hopen en heur van et belang van financiële steun te overtugen. De eerste veurzitter kan mit een gerust hatte zien post verlaoten. Et bestuur is d'r van overtuugd dat Saakje Berkenbosch et schip goed in de vaort hopen zal.

Op vrijdag 22 maart 1991 nam et bestuur afscheid van Henk Bloemhoff as veurzitter. Johan Veenstra sprak him toe.

Beste Henk,

Daor zit ie dan! Veur de laeste keer zit ie hier as veurzitter van de Stellingwarver Schrieversronte. Zok soorte van dingen, et maekt toch altieten een betien weemoedig. Onbewust daenk ie weeromme an al die jaoren. Haost twintig jaor! En in flitsen gaon d'r feiten en gebeurtenissen deur je heufd.

De oprichtingsbi'jienkomst in de ulo van Wolvege. De eerste bestuursvergeerding in Appelsche thuus bi'j Gerda van der Veen. In de veerste veerte ston mi'j doe niet veur ogen wat de Schrieversronte now vandaege-de-dag is. Aj' dat allemaole zo es naogaon, wat is d'r dan een alderverschrikkeliksten hoop gebeurdeur de jaoren henne. Wat is d'r wat uut de wege zet. Aj' van al dat wark van te veuren weet had hadden, misschien hawwe dan wel een tel of wat langer naodocht veurdawwe indertied in et diepe sprongen. Mar lange hawwe grif niet nao hoeven te daenken. We hadden et weer daon vanzels, ieje zeker ok. De Schrieversronte is ja niet vot te daenken uut oons bestaon. Et gef mit kleur an et leven. Wat een grote mementen in al die jaoren: De eerste *Ovend*, de eerste keer dawwe subsidie kregen. Wat was et? Duzend gulden of zo. Oonze eerste warknemer Jacob Nijholt. Et eerste suterige kaemertien op 'e Meulehoeve mit et husien op 'e dele. De striederi'je tegen et verplichte Fries, de aekelike stokkies van Straatsma. Al die boeke- en plaeteuutgiften. De sutelakties. Et anstellen van een heufdmitwarker, et Woordeboek- en et hiemkundeprojekt. En al die aandere hoogtepunten.

En dieptepunten. Naemen van meensken die wegvullen: Jan Betten, Jannes Nijholt, Lamkje Hof-de Boer. Dat soorte van dingen, et is onontkomber. Een kleine twintig jaor mal en mooi. Mar toch: een protte mooi.

Jow plak as veurzitter het altied onomstreden west. Ie hadden d'r je pensioen mit haelen kund. D'r hebben nooit lastige opdringerige kroonpreenzen klaar staon om jow te wippen. Et het altied de gewoonste zaeke van de wereld west: Henk is veurzitter. Dat hej' mit groot gezag daon. Ie hebben je wark gewoon hatstikke goed daon. De Schrieversronte raekt dus een knaop van een veurzitter kwiet. Dat is even slikken. Et zal vremd wezen, hiel nuver en onwennig, dat ie de vergeederings niet meer veurzitten zullen. Dat moet grif goed wennen, al het Saakje de steun van oons allemaole, et moet wennen.

Mar an de aandere kaante is et vanzels zo: Ie gaon vot op je hoogtepunt. Dat daoromme zeggen we now allemaole aorige dingen over jow. Et is an Haarm en mi'j om daor wel even goed over nao te daenken. Wi'j bin now de ienigsten nog die van et begin of in et bestuur zitten. De laesten van de Mohikanen. We moe'n mar es praoten, Haarm. Wi'j moe'n vanzels niet zo lange waachten mit opstappen, dat ze van oons zeggen: Ie kun merken dat ze wat dommelig beginnen te wodden. Et scharpste is d'r of bi'j die beide. Wi'j bin now vanzels nog kreerze, kaante jongkerels, mar toch... twintig jaor is een hiele rek.

We bin stomme bliede, Henk, dat ie d'r gewoon bi'j heuren blieven. Ie kun mit et woordeboek an de gang. Wat prachtig. Mar ja, van superbaos tot 'gewoon' wark-

nemer mit een stok of acht baozen boven je, dat zal ok wel even wennen wodden. Beste warknemer, ie weten toch daj' hier niet roken meugen?

Gekhied Henk. We blieden gewoon iene familie. Iene koppel meensken die mekeer graeg meugen en die een ideaol hebben. Daordeur was de Schrieversronte zo sterk, daorumme konnen we zovule uut de wege zetten, daorumme hewwe zovule tot staand brocht. En zolange as die iensgezindhied d'r blift, de kamme-raadschop en et ideaol, zolange zal et grif goed gaon mit de Schrieversronte.

Daank, Henk, veur al je wark as veurzitter. Dat daorumme now bloemen veur jow.

Et Stellingwarfs Woordeboek

ANPASTE TOESPRAOKE VAN HENK BLOEMHOFF BI'J DE PRISSENTAOSIE VAN ET PROJEKT STELLINGWARFS WOORDEBOEK IN ET GEMIENTEHUUS VAN WEST-STELLINGWARF OP 5 MEERT 1991

Wethoolder Oosterveld, we bin slim bliede dat we hier vandaege bi'j jow te gaaste wezen meugen. Wi'j, dat bin de hier anwezige leden van de Stellingwarver Schrieversronte, de meensken die we om biezondere redenen nuugd hebben, mar netuurlik ok de inleiders en beantwoorders van de vraogen die doukies steld wodden kunnen. Dat bin, hier achter de taofel, Perf. dr. H. Niebaum van et Nedersaksisch Instituut van de Rieksuniversiteit Grunningen, Vrouw Fettje Koopman, ponghoolder van de Stellingwarver Schrieversronte en Pieter Jonker, heufdmitwarker bi'j de Schrieversronte die him veul mit de foonswarwing doende holden het. We vienen et dubbel plezierig hier in Wolvege te wezen, omreden et subsidiebedrag dat veur de redigeerfase van et Stellingwarfs woordeboek neudig is, bi'j mekeer kommen is, een bedrag van f 372.000. Mit et drokken d'r bi'j zal et al om een kleine half miljoen gaon. Dubbel plezierig, want wi'j vulen et aenlik een betien zo dat an West-Stellingwarf wel in et biezunder hiel wat te daanken is. Van Wolvege begon de viktorie, om zo te zeggen. Jim moe'n weten, mit de Iesselakademie in Kaampen, de Twente Akademie in Borne en et Staring Instituut in Doetinchem hadden we in december 1984 al anvroagen lopen bi'j et Ministerie van Onderwies en Wetenschappen in Den Haag, waaronder angaonde oons woordeboekwark. Van 3 meie 1985 dateert heur bericht dat heur onderzuuksgeld allienig lopen kan via universiteiten en soortgeliekense instellings. Om centeraosie mossen wi'j ansluting zien te vienen bi'j de Keuninklike Akademie van Wetenschappen. Mar die bleek, laeter nog es uitdrukkelik bi'j brief van 5 juni 1987, gien meugelikheden te zien. In et naojaor van 1985 brochten Pieter Jonker en ik uut naeme van de Stellingwarver Schrieversronte een bezuuk an de dippeteerde veur kultuur van doe, drs. Jaap Mulder. Die zag wat in de meugelikheden die et Prins Bernhard Fonds lichtkaans hadde, doe him inzicht beuden wodde in wat veur et uitvoeren van et projekt Stellingwarfs woordeboek financiesel neudig wezen zol.

Dat foons schreven wi'j dus in 1986 an. Et bestuur van et Prins Bernhard Fonds hadde liekewel muute mit et feit dat wi'j eerst tot de financiering van mar iene helte kommen wollen in de opgeven begroting. Et bleek veur subsidiënten niet botte antrekkelik om mit te doen as d'r gien zekerhied was over et totaol. Now was et oonze opzet krek west om niet te vule in iene keer te vraogen, mar we hebben in dit geval drekt bi'jleerd. We besleuten an de veurweerde te voldoen dat in de opzet van de dekking *van et gehiel* spraoke wezen mos. Doe en laeter gaf oons raod drs. P. Hemminga, hier vandaege ok anwezig, doe direktieur van de Fryske Kultuerried. Hi'j was van stonde of an oonze subsidie-adviseur. Onbezoldigd, dat wil zeggen, niet bezoldigd deur oons.

In et eerst-an hebben we perbeerd om oonze vaaste subsidiegevers te mieden, omreden ze oons instituut veur de vaaste formaosie toch al subsidieerden, en de

muilike bezunigingsrondes uut de eerste helte van de jaoren tachtig hadden we nog goed heugenschap van. Mar doe bleek dat veur et hiele projekt in principe dekking wezen mos, konnen we toch niet goed om de beide gemienten en de perveensie henne. Et was dudelik dat bi'jglieks et Prins Bernhard Fonds niet flink bi'jdregen zol, as niet de regio zels ok beheurlik wat zien leut. Dezelde opvatting bleek een eer foons te hebben, en wel de Stichting Je Maintiendrai Friesland. De eerste kontakten mit de siktaoris van dat foons, de heer Spiekhout, hadde ik in juli 1987; ze weren veurzichtig positief, mar ok hier wodde dudelik dat een liekwicht vunnen wodden mos tussen wat et gebied Stellingwarf, benaemens de gemienten, zels dee veur dit projekt, en netuurlik ere foonsen zoas zi'j.

Ik hebbe nog hiele goeie herinnerings an et oriënterende gesprek dat jow, wethoolder Oosterveld tegere mit jow mitwarker de heer Dijkhof uut naeme van de gemiente West-Stellingwarf, wethoolder Hankel van Oost-Stellingwarf en de heer Hemminga mit oons hadden op donderdag 5 november 1987 op oons instituut, de Meulehoeve in Oosterwoolde. Jim vraogen weren van stonde of an richt op de zaekelike inrichting van oons projekt en op de haelberhied en de kontrole, naodat jim et belang al vlot onderschreven hadden. Ik mien zeggen te kunnen dat van oonze kaante, mit de erverings die we hadden, van et begin of an zorgd is veur goeie, inzichtgevende projektbeschrievingen en anvroagen angaonde et projekt Stellingwarfs woordeboek. Oost-Stellingwarf, in de persoon van wethoolder Hankel, sleut him doe en laeter vlot bi'j jim an, al gaf hi'j de meerste prioriteit op dat moment an een aandere belangrieke subsidiekwestie angaonde de Schrieversronte. Veur oons instituut is et mooie dat de hiewip per slot naor beide kaanten, die van et woordeboek en die van de vaaste administratieve kracht, deursleugen is. Westaende en Oostaende wodden et inderdaod iens. Ze zollen subsidie geven op veurweerde dat d'r goed rapporteerd wodde, zodat de vinger an de pols bliieven kon. Mar de perveensie heurde ok veur een dadde pat mit te doen. Die gewoonte was d'r angaonde subsidie veur et Stellingwarfs al lange; ze subsidieerden et instituut Stellingwarver Schrieversronte ok al van stonde of an veur een dadde pat. Butendat, de perveensie hadde eerder, veurjaor 1987, in principe een bedrag van f 25.000,-- risserveerd veur een Stellingwarfs woordeboek. As dat veur de grotere opzet risserveerd wodden kon, was d'r nog f 20.000,-neudig. De Staoten gongen op 25 meie 1988 akkoord angaonde die f 20.000,--. Et Perveensiehuus wol liekewel dit bedrag niet vot-en-daolik beschikber stellen. Ze hadden daore heur twiefel over de haelberhied, een twiefel die ingeven was deur erverings mit een eerder, soortgeliek projekt. De Schrieversronte hul liekewel zien positieve verwaachtings overaende omreden ze zels al toetst hadden, en de opzet leek heur redelik. Op 22 december 1988 kwammen de wethoolders van Oost- en Westaende en dippeteerde Vrouw J. Liemburg in een gesprek in ditzelde gemientehuus mit de Schrieversronte overien dat et Instituut veur Nederlaanse Lexicologie in Leiden vraogd wodden zol een onofhaankelike toetsing uut te voeren. Die wodde in meert 1989 uutvoerd deur dr. A. Moerdijk. Et projekt bleek haelber, as temeensen an inkelde veurweerden voldaan wodden zol. De gemienten Oost- en West-Stellingwarf en de Stellingwarver Schrieversronte stemden mit dit risseltaot en de veurweerden in. Et perveensiehuus wol liekewel graeg een an-

passing van et projektplan en een ni'je toetsing. En de Stellingwarver Schrieversronte zorgde d'r veur. Et uiteindelijke toetsingsrapport beston uut drie stokken: de beviening van Perf. Niebaum, hier anwezig, benaemens et Nedersaksisch Instituut van de Rieksuniversiteit Grunningen, die van drs. K.F. v.d. Veen, heufd van de woordeboekstaf van de Fryske Akademy, en tenslotte die van, opni'j, dr. A. Moerdijk, van et Instituut veur Nederlaanse Lexicologie in Leiden. Alle drie de beoördielers gongen mit et projektplan akkoord, en de perveensie was now ok tevreden. Beide gemienten weren al eerder akkoord, mar now konnen de toetsingsrappotten ok bruukt wodden in de diskussie die in de loop van de tied ontstaon was mit et Prins Bernhard Fonds. Ok bi'j dat Foons hadde de haelberhied binnen de deur oons stelde termien intied wat vraogtekens opleverd.

In een goed gesprek angaonde de totaole financiering van et projekt mit de dippeteerde veur kultuur, Vrouw J. Liemburg, en et heufd onderwies en kultuur van et perveensiehuus, de heer J. Eisinga, 7 juni 1990 op et perveensiehuus in Liwwadden, wodde de perveensie overtuugd van de noodzaeke oons tot steun te wezen bi'j de foonswarving. Et gong mit naeme om et Prins Bernhard Fonds. Eerder was oons zoks aenlik ok al toezegd. Kleindere foonsen weren al zo vrundelik west oons in een eerder stadium te steunen. Ik daenke hier an de P.W. Jansen's Friesche Stichting, die in november 1987 al akkoord gong, en niet te vergeten de Van Heloma-stichting en et eerder numde Je Maintiendrai. Dippeeteerde Liemburg en de heer Eisinga bleken bereid in een gesprek mit et Prins Bernhard Fonds nog es tot utdrokking te brengen hoe belangriek de perveensie et plan vun. Op 13 juni 1990 weren zi'j en een dippetaosie van de Stellingwarver Schrieversronte te gaaste op et buro van de direktieur van et Prins Bernhard Fonds, Mr. J.H.L. Meerdink. Hi'j en zien mitwarker, Dr. G. van der Ham, stonnen oons te woord. Et Prins Bernhard Fonds wol een veurstel in bespreking nemen om f 60.000,- beschikber te stellen, mit uutzicht - bi'j goed verloop - op nog es f 60.000. In de haast van 1990 kwam et bestuur van et PBF tot een positieve beslissing daorover, op grond van de ni'je subsidieaanvraoge die we vlak veur de zommer schreven hadden naor anleiding van et gesprek en ok op grond van oonze toezegging nog es zoe'n f 60.000,- argens eers weg perberen te kriegen. Want d'r resteerde nog een tekot-bedrag van een goeie f 60.000,-. Et kollege van West-Stellingwarf kwam op oonze vraoge al gauw mit een veurstel naor de Raod om een dadde te garanderen, de perveensie gaf die inteensie ok al gauw of, en kotleden nam Oost-Stellingwarf et laeste diel veur zien verantwoording. Et bedrag van roem f 60.000,- dat nog te gaon is, staon dus alle drie de vaaste subsidiënten now garaant veur. Een verzuuk om een pat hiervan te betaelen, ligt al een posien op et buro van Europese taelminderheden, mit een positief advies van de Nederlaanse kemmissie d'r van,

Jim begriepen uut dit alles wel, anwezigen, dat d'r een zwaor kerwei veurof gaon is an disse feestelike dag van et bekend maeken van et deurgaon van de redigeerfase. En wat ik angeven hebbe, is mar een anduding van een tal belangriekke punten. In warkelikhied gaot et om een uutgebreid dossier, mit niet allienig fleurige berichten, mar ok hiel wat ofwiezings, zoas van de Taelunie en van WVC, et gong om talloze tillefoonties en grotere en kleindere overleggings. Et advies van

Onderwies en Wetenschoppen: neffens oons moe'n jim in jim situaosie sprokkel en sprokkel, lokte oons niet direkt zo an. Mar we hebben et opvolgd, en gelokkig, mit sukses. Jim begriepen dus ok, hoe mooi wi'j et vienen dat we vandaage officieel bekend maeken kunnen dat et bedrag dat veur et schrieven van et woordeboek neudig is, een bedrag van f 372.000,-- now inderdaod beschikber is. We bin d'r wies mit om veur oonze tael en veur oons gebied zoe'n mooi bedrag bi'jmekeer brocht te hebben, en daorbi'j foonsen van half of hielemaol buten oons gebied weg interesseerd te hebben. Mar et is nog mar ien kaant van et verhael, en de aorige details van de ciefers per foons bin nog veur een pat weglaoten, daorover aanst Pieter Jonker. De aandere kaante van et verhael gaot over et uutgeven van et woordeboek. Dus om de pepierkosten, et drokken en et bienen. Daorveur is een bedrag neudig van meer as een ton. Angaonde et sponsorplan zal Pieter Jonker jim aanst ok de details weten laoten. Hier heurt in ieder geval al nuumd te wodden dat de Coöp. Veurschotbaank van Berkoop/Noordwoolde, prachtig pattikelier initiatief, him as heufdsponsor veur et grootste pat financieel garaant stelt. We vunnen et vandaage een mooie gelegenheid om et definitieve sponsorkontrakt te tekenen. Inderdaod, dat was echt nog niet gebeurd.

Beste meensken, ik gao now in mien gedaachten even weeromme naor 1969. In dat jaor en an et begin van de jaoren zeuventig gruuide bi'j mi'jzels et idee dat veur et beweren en veur et in levendig gebruik bestaon laoten van oons Stellingwarfs hiel veul neudig was. Uut Ni'jberkoop, mar ok al gauw uut Ooldeberkoop en Noordwoolde weg neteerde ik in die tied oolde woorden en utdrokkings, zoks mit steun en op anraoden van et Nedersaksisch Instituut, mit naeme van Perf. Entjes, die daor doe nog 'gewoon' wetenschappelik mitwarker was, want we praoten dan nog van de tied van Perf. Klaas Heeroma. Mien eerste bevieningis kwammen in et dörpsblad van beide Berkopen, *De Dreijer*. Meer en meer kreeg ik inzicht in de verschillen van plak tot plak, daor ik laeter in et tiedschrift *De Ovend* in viermaandelikse woordeboekstokkies ommedaenken an geven zol. Een goed Stellingwarfs woordeboek kon netuurlik niet bestaon op grond van et Stellingwarfs van Ni'jberkoop en een peer dörpen daor bi'j omme. In et verbaand van de Stellingwarver Schrieversronte, die in 1972 officieel van de grond kwam, wodde veerder naodocht over een Stellingwarfs woordeboek. D'r ontston een groepien van vief heren: Oosterhof, Wiebenga, Haveman, Bouwer en ondergetekende dat, mit de raad van Entjes, veerder plannen maeken mos en van verschillende punten in de Stellingwarven uut, materiaol andregen wol. Dit initiatief wol liekewel niet goed van de grond kommen. Mar begin 1975 kon ik zels, onder leiding van Perf. Entjes, as student-assistent an et wark an et Nedersaksisch Instituut. Eerder hadde ik et veurnaemste wark van Bergveld uutgeven in et boek *De Oolde Pook*. Butendat beschikte ik over materiaol van Bergveld dat die ooit bestemd hadde veur een woordeboek. Et materiaol uut o.e. *De Oolde Pook* warkte ik uut tot veurlopige woordeboekartikels. Dat was in mien ogen et echte begin van et Stellingwarfs Woordeboekprojekt. Al gauw kwammen we in Grunningen liekewel op et idee om in de Stellingwarven zowat in elk dörp infermaantegroepen op te zetten en die kaorties invullen te laoten, krek zoas dat in Drente al van 1970 of

gaonde was, o.l.v. dr. G.H. Kocks. Et assistentschop moch an et Stellingwarver projekt spendeerd wodden, de vraogekaorties van Drente konnen we bruken en et versturen kon deur de universiteit gebeuren. In de zommer van 1975 zette ik, mit hulpe van verschillende meensken van de Stellingwarver Schrieversronte, in een groot tal dörpen infermaantegroepen op van drie tot vijf personen, ja soms wel van tiene. De meensken vunnen et interessaant en gezellig. Et weren Oosterwoolde, De Fochtel, De Haule, Langedieke, Donkerbroek, Makkinge, Berkoop, Ni'jberkoop, Else, Buil, Steggerde, Noordwoolde, De Hoeve, Peperge, De Blesse, Blesdieke, Hooltpae, Ni'jhooltpae, Der Izzerd mit de beide Hooltwooldes, Wolvege, Oolde- en Ni'jlaemer, Ni'jtriene, Scharpenzeel, Munnikeburen, De Langelille en Spange. Deurdat Buil, Noordwoolde en Steggerde nao een jaormennig ofvullen, is heufdmitwarkster van de Schrieversronte Sietske Bloemhoff die dörpen van 1984 ofvraogen gaon. Zels perbeerde ik de enquete altid eerst uut in de groep van Ni'jberkoop. Van 1985 of wodde dat deur Sietske overneumen. Veur et ofvalen van Munnikeburen en De Langelille vunnen we gien oplossing. Der Izzerd en omgeving vul pas een peer jaor leden of; omdat we d'r al hiel vule materiaal weg hadden, hewwe et zo laoten. De aandere groepen hebben al mit al meer as vuuftien jaor volhullen. In ien woord: geweldig!

Alle materiaal dat d'r los kwam kon in fichekaasten van et Nedersaksisch Instituut opburgen wodden. Dat instituut van de Rieksuniversiteit Gronningen warkte dus an alle kaanten mit. Trouwens, ok et Fries Instituut van de Rieksuniversiteit Gronningen moet mit ere nuumd wodden, want et stelde laeter ok fermaosieruumte veur dit assistentschop beschikber, en dat leup tot et naojaor van 1978. Pas van december 1982 of was et, om financiële en organisatorische redenen, mi'j niet langer meugelik om ien en aander van Gronningen uut te doen. Et buro van de Stellingwarver Schrieversronte zol in et vervolg fungeren as verstuur- en verzaemeladres. Mar tot vandaege-de-dag maeken we wat et klaormaeken van de vraogen anbelangt gebruik van et materiaal van et Nedersaksisch Instituut. Een mooi veurbeeld van saemenwarking van de universiteit en de regio. Perf. Entjes was daor altid een veurstaander van, en et is biezunder aorig, dat zien opvolger, perf. dr. Hermann Niebaum, zels slim ervaren mit et schrieven van Nedersaksische wordeboeken van de Duutse kaante van de greens, hier bi'j oons is mit zien kollega van et instituut, de volkskundige en oold-lexikograaf dr. J. van der Kooi. Om mit te vieren dat dit projekt, dat toch heufdzaekelik vri'jwilligerswark was, in zien beslissende fase komt: die van et uutschrieven en et verschiene, en om aanst et belang van et projekt in groter verbaand nog es an te geven.

Van 1986 of maekte ik t.b.v. de Stellingwarver Schrieversronte een tal versies van de projektbeschrieving en -planning, en legde die mit naeme veur an et Nedersaksisch Instituut. Beide heren dochten mit over et plan en over mien veurstellen angaonde de opzet van de wordeboekartikels. Om de theorie an de praktiek te toetsen, wodde d'r een twelftal proefartikels schreven. Waor neudig konnen beoordeilers, overheden of besturen van foonsen daor naor kieken, om te zien wat as de Schrieversronte now in de praktiek veur ogen ston. D'r is van disse artikels inderdaod een keermennig gebruik maekt, en ok de tiedsplanning zoas die in et projektplan daeilegd is, is kontroleerd, bi'jgliks in een toetsing van et

daodwarkelik schrieven van een tal artikels in de stelde tied, de eerste toetsing dus van dr. Moerdijk die hierboven al nuumd is.

Behalven dat Pieter Jonker en ik, ik durf et rustig te stellen, van 1986 of ommeraek veul energie en tied steuken hebben in de projektbeschrijving, de proefartikels, de financiële opstellings, de subsidieaanvraogen, et anspreken van foonsen en et overleg daormit en mit beoördielers, hewwe ok de automatisering anpakt. Mit hulpe van John Bilstra uut Oosterwoolde die instrukties gaf angaonde een goed tekenpergramme, kwam d'r in 1988-1989 een bruukber fonetisch schrift tot staand. Hi'j ontwurp veur oons op oonze veurstellen een haandig tekstverwarkingspergramme dat ienvooldig te koppelen is an de drokletter die de laserprinter oplevert. Van oons buro uut kan dus dommiet kameraklaor anleverd wodden an de drokker. Ok hier veul eigen vri'jwilligerswark, en alderdeegst eigen fabrikaot.

Al mit al hewwe dus vuuf jaor laank hiel wat an de veurbereiding daon. Alle deurdaenken, uitgebreid testen en van te veuren klaormaecken komt ongetwiefeld de uutvoering douk ten goede. En daoromme kieken wi'j mit fleur veuruut, daankber, oe zo daankber veur de fantastische financiële steun die overheden, foonsen, de baank van Berkoop/Noordwoolde geven, veur de hulpe van wetenschoppers en instituten inzaeke goeie raad. Et kán dus allegeer veurmekeer kommen. Mar wat zol dit projekt feitelik wezen zonder de infermaanten uut zoe'n vuventwintig dörpen van Oost- en West-Stellingwarf. De infermaanten, die dit projekt deur dik en dun steund hebben. Van 1975 of vulden zi'j maondeliks de kaorties in. Ze deden et mit plezier. En as dit projekt over een maond of wat ofsleuten wodden zal wat et sturen van die kaorties angaot, zullen ze et toch missen. We zullen vanmiddag nog een gezellige bi'jienkomst hebben en, ofslutend, in et naojaor nog een keer. Dan komt d'r warschienlik nog wel es een tillefoontien om wat uutleg over jim invullen, mar dan is et waachten op et verschienen van jim wark. Et dielen van lief en leed wodt dan wat minder. Ja, ok et leed, want alle Schrieversrontemeensken daenken vandaege ok ongetwiefeld an de meensken die disse dag niet meer mitmaeken können. Zoas Lamkje Hof, daor we nog mar krek leden ofscheid van nemen mossen.

Daank dus an al die infermaanten, en wat mooi dat heur grote vri'jwilligersprojekt now toch tot een goed aende brocht wodden kan. Die bliedschop vulen behalven bestuur, leden en infermaanten ok de mitwarkers van oons instituut. Want naost Pieter Jonker hebben mit naeme Lodewiek Hooghiemstra en Trijnie Gibcus heur administratief inzet veur et projekt en begeleidde en ondervreug Sietske Bloemhoff, zoas zegd, infermaantegroepen in Buil, Noordwoolde, Stegerde en Ni'jberkoop, wiels zi'j ok materiaol uut een tal vaktaelen anleverde.

Nao een lange tied van slim ziek wezen raekte
op 11 meert 1991 oonze zo trouwe en enthousiaste
woordeboekmitwarker van Buil, de heer

Hendrik van Riesen

op de leeftied van 75 jaor weg.
Hi'j leverde oons mit grote inzet onvervangbere
bi'jdregen veur et woordeboekwark, et vaktaelen
en et veldnaeme-onderzuuk.
Wi'j blieven him daor altied dankber veur.

Bestuur en passeniël.

Twie patten

Awwe naor de centeraosie van et Projekt Stellingwarfs Woordeboek kieken dan vaalt et projekt in twienen utmekaander. In et veurste plak is dat de financiering van de lexicograaf in een dieltiedbaene en in tiedelike dienst veur zes jaor ingaonde 1 april 1991. Veurzitter Henk Bloemhoff is al ingaon op 'e geschiedenis van de foonswarving veur et projekt, ik zal et veural hebben over de uiteindelijke risseltaoten

In 1986 is d'r een berekening opzet angaonde et tal uren, dat neudig is veur et schrieven van et woordeboek. In et projektplan is percies angeven welke gegevens d'r van elk woord beschreven wodden moeten en hoevule tied dat nemt. Vertaeld naor de centeraosie toe, hul dat in dat d'r zes jaor laank een bedrag van 62.000 gulden neudig is. Mitmekaander f 372.000,-. Et zal dudelik wezen dat de loonkosten de laeste jaoren weer wat omhogens gaon binnen, dat d'r dus wat meer geld neudig is en dat die loonkosten de kommende jaoren ok nog wel wat toenemen zullen. Et bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte zal zien best doen om deur extra subsidie-anvraogen nog wat meer geld op et kliek te kriegen. D'r liggen beparkte meugelikheden veur rente-veurdiel, dat ok bruukt wodt as een soortement post onveurzien.

Viefjaor laank is d'r an warkt om de centeraosie op et kliek te kriegen. Dat liekt lange, et is lange, mar et bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte hadde alle subsidiegevers beloofd: "Wi'j gaon niet eerder uut aende as de hiele financiering rond is".

In et veurste plak kwam d'r een toezegging van de Kemmissie van Beheer van de P.W. Janssen's Friesche Stichting van 't Oranjewoold. Op 1 november 1987 zeden ze f 2.000,- gulden toe mit een toezegging dat ze laeter nog twie keer f 2.000,- beschikber stellen zullen veur de jaoren 1992 en 1994. Dus mitmekaander een bedrag van f 6.000,-. Et is niet de grootste bi'jdrege, mar wel de eerste die positief was. Veur et bestuur van de Schrieversronte was dat een hiele steun in de rogge. De P.W. Janssen's Friesche Stichting was mit iene van de eersten, die in oons projekt geleufden. Wi'j bin heur daor biezunder erkentelik veur. Et is misschien aorig even te vertellen dat disse Stichting - opricht deur Peter Wilhelm Janssen - gelden beschikber stelt veur de sociaal-culturele sector, onder eren uut de opbrengst van pacht. In 1903 brocht Janssen al zien bezittings in Frieslaand in in de Stichting. Hi'j wol geern dat arbeiders in de gelegenhied steld wodden om boer te wodden. Deur et ontginnen laoten van ankochte woeste gronden bouwde Janssen zien bedrieven op en een belangriek pat van de opbrengst kwam et verbeteren van de woonomstanigheden in de veenstreek in Zuud-Oost Frieslaand tegoede. Een belangriek pat van de revenuen mos naor de volksontwikkeling. In dat kader meugen we daenk' ok disse bi'jdrege zien. Een Stellingwarfs woordeboek vormt de basis veur onderwies en veur kursuswark.

Op 3 jannewaori 1989 kwam de subsidietoezegging van de Van Heloma Stichting in Et Vene. Et bestuur van disse Stichting was vot-op-slag slim enthousiast over et projekt en zegde vlot f 20.000,- toe onder de veurweerde dat de hiele financiering veur et projekt rond was. De naeme van de Van Heloma's is ok dudelik verbunnen mit een belangriek pat van oonze geschiedenis wat de vervenings in Oost- en West-Stellingwarf angaot. Zoe'n toezegging is een flink stok botter in de bri'j.

Op 10 oktober 1990 kwam de definitieve subsidie-toezegging van de Stichting Je Maintiendrai Friesland van mar liefst f 30.000,-. De kontakten over een subsidie-anvraoge leupen al van 1987 of. Deur de inzet van de siktaoris van et foons, de oold-dippeteerde de heer J. Spiekhout is dit ok een pracht bi'jdrege an de financiering. De adviezen van en et plezierig kontakt mit de heer Spiekhout willen we mit ere even numen. An de veurweerde van de St. Je Maintiendrai Friesland dat et subsidiebedrag nooit meer wezen kan as een dadde pat van dat wat de beide gemienten bi'jdregen, kun we voldoen omreden de beide gemienten tegere f 90.000,- bi'jdregen en tegere een geraansie geven van f 42.000,-. De Stichting Je Maintiendrai Friesland is votkommen uut de groep Je Maintiendrai die as in de oorlog een illegaole verzetskraante uutgaf en die nao de oorlog ter vervanging van et veureerst verbeuden *Ni'jsblad van Friesland* en de *Liwwadder Kraante* begon mit de publikaosie van de *Heerenveensche Koerier* en de *Liwwadder Koerier*. En laeter mit de *Friese Koerier* en de *Liwwadder Kraante*. Vandaag-de-dag komt een pat van de opbrengst van de Liwwadder Kraante ten goede van de Stichting, die alderhaande projekten in Friesland mit anpakt of ondersteunt. Et sprekt vanzels dat et bestuur van de Schrieversronte slim bliede is mit disse toezegging van f 30.000,- en dat zi'j heur verbunnen wet mit disse Stichting al was et alliend al vanwegens de beide nuumde kraanten en vanwegens de betrokkenhied van de heer L.J. de Boer (vroeger van Berkoop) bi'j Je Maintiendrai Friesland.

De grootste bi'jdrege komt van et Preens Bernhard Foons uut Amsterdam. Op 24 september 1990 stelde et bestuur een subsidiebedrag beschikber van f 60.000,- mit de meugelikhied van een twiede anvraoge van f 60.000,- in et jaor 1991. Et foons verbint een stokmennig veurweerden an de toezegging. In et veurste plak liggen die op et terrein van de publiciteit, op et twiede plak op et terrein van de financiële kontrole en op et laeste plak stelt et Preens Bernhard Foons eisen an de an te stellen lexicograaf. Et laeste hoolt in dat de lexicograaf een taelkundige opleiding had het, lexicografische ervering hebben moet en dat hi'j/zi'j een "native speaker" wezen moet. Mit aandere woorden hi'j/zi'j moet vertrouwd wezen mit et Stellingwarfs. Et gaot in et gehiel om f 120.000,- en daormit is et Preens Bernhard Foons de grootste financier van dit projekt. En dat mag gerust mit ere nuumd wodden. In 1990 beston et Preens Berhard Foons vieftig jaor. Tegere mit de perveensiaole Anjerfoonsen bin ze et grootste cultuurfoons van Nederlaand. Et foons subsidieert op et terrein van de wetenschappen, de beeldende keunsten, de podiumkeunsten, culturele vorming en jeugdwerk, cultuurbehoold en netuurbehoold. In 1989 gaven et Preens Bernhard Foons en de Anjerfoonsen mit mekaander krapan f 20.000.000,- an subsidies uut. Et Foons hoolt him verder

doende mit et verstrekken van tal van priesen en onderscheidings. De bekendsten bin de Zulveren Anjer en de Martinus Nijhoffpries veur vertaelings. Et PBF wodde op 10 augustus 1940 in Londen opricht. Eerst wodde geld inzaemeld veur Spitfires en aander oorlogsmaterieel. Nao de oorlog wodde et foons ommebouwd tot een foons veur geestelike weerberhied en de naodrok kwam te liggen op et anvieten van culturele zelswarkzehmied. En in dat kader kuwwe ok rustig disse bi'jdrege zien. Deur et beschikber stellen van dit bedrag kan et wark van de vri'jwilligers op een verantwoorde maniere ofrond wodden in de vorm van vier omvangrieke diel-publikaosies. In de langdurige kontakten mit et PBF willen we mit ere numen de direkteur van et Foons, Mr. J.H.L. Meerdink. Wi'j willen uteraord an de veurweerden van et PBF voldoen.

Now zitten we op f 176.000,-- en dat is nog gien f 372.000,-- heur ik jim al zeggen. In et veurste plak laggen d'r al vri'j vlot toezeggings van de kaante van de beide Stellingwarver gemienten. Zi'j wollen drie jaor aachter mekaander f 15.000,-- veur et projekt uuttrekken, as d'r geraansies kwammen dat et hiele bedrag op taofel kwam. Dat gul ok veur de uutfifte zels, en et PBF hadde die veurweerde ok al steld. En de gemienten vunnen dat de perveensie Frieslaand eenzelde bi'jdrege leveren mos. In Perveensiaole Staoten weren alle perti'jen - m.u.v. D'66 - veur een bi'jdrege van in totaol f 45.000,--. Et uutaendelike bedrag van de kaante van de overheden kwam op f 135.000,--. D'r bleef dus nog een gat van f 61.000,--.

Et mag gerust zegd wodden dat de gemiente West-Stellingwarf ok hier et veurtouw nam. Omreden et bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte - mit et oge op veurweerden van pattie subsidiegevers - et projekt in 1991 uut aende gaon laoten wol, bin d'r drie geraansiesubsidies vraogd. Et gemientebestuur van West-Stellingwarf hadde begrip veur disse situaosie en stemde in mit een geraansiesubsidie van f 20.000,--. Et enthousiasme van de perveensie Frieslaand, dat wi'j ondervunnen tiedens et overleg in Amsterdam mit de direktie van et PBF, zorgde d'r veur dat de perveensie mitdoen wol as de gemienten ok mitdeden. En op 19 feberwaori jl. kwam ok de gemiente Oost-Stellingwarf over de brogge mit een geraantstelling. Et plaetien is rond. De pessimisten zullen wel zeggen, dat geld bin die overheden vaast en zeker kwiet. Ik hope dat de Stellingwarver Schrieversronte opni'j bewiezen zal dat et een betrouwbere partner is. We bin sund veurig jaor in gesprek mit et Europees Buro veur Minderhiedstaelen in Ierlaand. We hebben goeie hope dat daar een bi'jdrege van f 30.000,-- wegkommen kan. Intied bin we ok lid van de Nationaole Kemmissie van dit Europese Buro. En leveren wi'j ok een bi'jdrege an de diskussies op dit internationaole platform. Op et heden het et bestuur ok ni'je subsidie-anvraogen in behandelning, die eerdaegs de deure utgaon.

We hopen dat we et garandeerde bedrag van f 61.000,-- binnen brengen kunnen, mar et is an aandere kaante zo dat d'r ok een protte tied spendeerd is an subsidie-anvraogen, die niks opleverd hebben. Mitmekaander weren d'r twelf ofwiezings en et gaot mi'j te veer, veurzitter, disse ofschrieving's allegere mit naeme en toenaeme te numen. Die ere is misschien ok krek even te groot, mar veur de passe is in de mappe een overzicht opneumen. Ok al weren de besluten negatief veur oons, de brieven weren veerder vaeke vol lof over oons projekt. En

wie wet kuwwe ze toch nog es anschrieven as et gaot om de sponsoring van de ofzunderlike dielen van et woordeboek. Op rieksnivo is d'r gien geld beschikber kommen, wiels wi'j mit twie Ministeries overlegd hebben. Dat is slim spietig.

Dat oonze eigen overheden - en ik nume ze toch nog even: de gemiente West-Stellingwarf, de gemiente Oost-Stellingwarf en de perveensie Friesland - alle vertrouwen hebben in dit projekt is veur oons van geweldig belang. Vlak nao de oprichting van de Stellingwarver Schrieversronte (1972) bin disse drie overheden uutaende gaon mit strukturele subsidies veur et wark van oonze Stichting. Op jaorbasis gaot et now om een kleine f 150.000,- gulden naost incidentele projekten. Et bestuur van de Schrieversronte reket d'r op dat ok in de toekomst de goeie verstaandholing blift. Zonder disse strukturele bi'jdregen van de overheden kan et niet. Mit heur steun onderschrieven zi'j et belang van et behoold van oonze streektael. D'r is dus reden veur dankberhied en groot genoeg dat dit allegere in goeie harmonie tot staand brocht wodt.

En wanneer verschient dan dat woordeboek en hoe wodt et uitgeven? Et verzaemelen van de algemiene woordeschat in de maandelikse bi'jienkomsten van de woordeboekgroepen zal in de loop van dit veurjaar tot een aende kommen. Drie grote kaortbakkekaasten zitten dan propvol. De lexicograaf kan an et wark. De bedoeling is dat elk diel zoe'n 1000 pagina's tellen zal en dat d'r vier dielen utkommen.

Et projekt is in vier patten knipt van elke aanderhalf jaor. Een half jaor nao die daotum is de daotum van et verschienen van et desbetreffende diel. Et projekt gaot uut aende op 1 april 1991 en et eerste diel verschient dus op 1 april 1993, et twiede diel op 1 oktober 1994 en et dadde diel op 1 april 1996. Et projekt stopt op 1 april 1997, wiels et vierde en laeste diel op 1 oktober 1997 verschient. Dit vargt van de lexicograaf en de uitgever een strakke planning, mar wi'j daenken dat et haelber is.

Veurzitter Henk Bloemhoff het al angeven dat wi'j d'r hielemaole klaar veur binnen et woordeboek cameraready an te leveren. Mit aandere woorden et zetwark doen we zels. Ok mit et oge op korrekties is dit een goeie warkwieze. De uitvoering is percies as de dikke Van Dale, alliend een diel extra. Etselde pepier en etzelde omslag. Veur et drokken laoten is f 100.000,- neudig. Op et terrein van de hard- en software bin ok investerings daon mit een weerde van f 12.500,-, die as weeromme verdiend wodden moeten. Et bestuur gaot uut van een oplaoge van 700 stoks van elk diel. De kostpries is dan f 40,- et boek. In oonze exploitaosie-opzet gaon we d'r vanuut dat we 281 stoks van elk diel verkopen zullen.

Mit tal van biezondere akties hopen we et geld bi'jmekaander te kriegen. Ik zal laeter in mien betoog dit onderbouwen, mar eerst wi'k et alderbelangriekste numen en dat is de heufdsponsor.

Et nemen van een uitgeversrisico van f 112.500,- is veur oons niet meugelik. Et bestuur van de Schrieversronte perbeerde een goeie heufdsponsor te vienen, die oons helpen wol en kon. En in de gedaachte van et bestuur kon dat aenlik mar iene wezen, mar uut de berekenings dee blieken dat et om een slim omvangriek bi'jdrege gong. Mit een bezwaord hatte wodde et plan veurlegd en bepraot mit de kandidaat-heufdsponsor. En nao goed overleg en et vaastestellen van de veur-

weerden wodde an et bestuur van de Schrieversronte bekend maekt dat de heufdsponsor in et eerst van heur geschiedenis (sund 1902) zoe'n groot bedrag beschikber stelde. En veurzitter Henk Bloemhoff het heur naeme al mit ere nuumd, de Veurschotbaank van Berkoop, mar in gien inkelde kraante ston nog et bedrag. Al is d'r de laeste jaoren een protte over de financiering van dit projekt schreven. Et is mi'j een biezuudere ere bekend te maeken dat de Coöperatieve Veurschotbaank van Berkoop een bedrag op et klieid legt van f 30.000,--. Wiels zi'j ok bi'j de veerdere financiering de vinger an de pols hoolt. In et kontrakt dat strakkies tekend wodden zal, is ok vaastelegd dat as de Schrieversronte niet an zien verplichtings voldoen kan, dat de baank dan de direktie van dit projekt overnemt, opdat et verschienen van de vier dielen wordeboek niet in geveer komt en dat investerings van de foonsen en de overheden angaonde de lexicograaf ok niet ommenocht west hebben. Et bestuur van de Schrieversronte is slim verguld mit disse toezegging. En et is heur dudelik dat de baank him slim verbunnen vuult mit de eigen tael en eigen kultuur. In heur brief in de passemappe bin ze absoluut dudelik: "As typisch Stellingwarfs bedrief meugen we ok best merken laoten dat de Stellingwarver kultuur oons nao an et hatte leit" en "Wi'j daenken dat disse sponsoring een goeie investering is, want een investering in de kultuur van oonze eigen regionaole tael is, zo vienen wi'j, een investering in de toekomst. En de toekomst van Stellingwarf is niet allieud de verantwoordelikhied van de gemientebesturen van Oost- en West-Stellingwarf, mar ok van et Stellingwarver bedrijfsleven." En over et projekt zels schrieff de baank: "Et is dudelik dat de professionele anpak, de gedrevenhied van de meensken achter de Schrieversronte en de steun van aandere gezeghebbende organisaosies bi'j die besluitvorming een grotere rolle speuld hebben as commerciële overwegings." Tot zoveer de verklaoring van de Veurschotbaank. In tal van aandere projekten van de Schrieversronte dee de Veurschotbaank mit. We daenken an et sponsoren van boeken, an et boek *Berkoop in beeld* en an de kelinders en de boekekraante. Op dit plak is een woord van hattelike en welgemiende daank veur de plezierige verstaandholing deur de jaoren henne en veur disse wel hiel biezuudere schinking van f 30.000,-- op zien plak. Hier past ok even de vermelding van de renteloze liening van et Haans Bron Foons groot f 5.000,--.

Jim hebben intied netuurlik uttrekend dat die f 30.000,-- nog niet genug is om de vier dielen drokken te laoten. Hier komt oonze opzet. De verkooppries van elk diel is vaastesteld op f 65,--. We rekenen d'r op dat we 25 stoks van elk diel an de boekhandel leveren kunnen. Mit mekaander een opbrengst van f 3.9000,--. Véúrintekening deur pattikulieren wodt ok meugelik en we rekenen d'r op dat we veur elk diel 50 intekeners kriegen kunnen. Opbrengst f 9.000,--.

Veerder is d'r veur wordeboekmitwarkers een speciaole intekenpries f 30,-- et diel. De opbrengst wodt liekewel schat op f 12.000,--.

Dan is et meugelik dat pattikulieren de uitgifte sponsoren. Daor staot tegenover dat heur naeme mit ere nuumd wodt in de boekuitgifte. Et gaot om f 125,-- veur elk diel. We rekenen d'r op dat we 25 pattikulieren vienen die as heur naeme geern in et boek hebben willen. Opbrengst: f 12.500,--.

Etzelde wodt meugelik veur foonsen en et bedrijfsleven. Daor gelt een co-

sponsorschop dat veur de hiele riegel f 1.500,-- bedreegt of f 500,-- veur ien diel. Wij gaon d'r vanuut dat we 19-co-sponsors veur de hiele serie vienen kunnen en 20 veur elk diel. Opbrengst f 38.500,--. De opbrengst uut al disse akties wodt raomd op f 82.400,--.

Tegere mit de dattigduzend gulden van de baank is d'r dan dekking veur f 112.400,--. Dan blift d'r nog de helte van de oplaoge over. Gaot et goed mit de verkope dan wodt et meugelik dat we et woordeboek ok uutbrengen kunnen op CD. Een zulveren schiefien daor et hiele woordeboek op staot en dat mit hulpe van een computer te raadplegen is. En dan lopen we wéér veurop.

De meule in de Lendevallei

Hoge boven me trekt drok gakkende een strakke koppel gaanzen in de richting van de Lende. Helder klinkt heur deurdringende roep deur de klaore vrieslocht om laeter zwakker en zwakker te wodden, totdat et geluud votstarft in de veerte. Wat veur soort gaanzen as et is, wee'k niet, ik bin gien voegelkenner en een echte voegeldeskundige za'k wel nooit wodden ok.

Et lopt op et laest van december. Een koolde noordooster wiend, die veur mien gevulte rechtstreeks vanof de pool wi'jt, het sloden en pettens verstieft en mit een laogien ies bedekt. Et grös van de Driessenpoolder knarpt me onder de voeten. Dooie overblijfsels van planten liggen wit beriept bi'j de rietkraege langes. Iederkeer weer veraandert mien aosem in een zulveren wolkien. Daor in die winterse ieskoolde stilte waon ik me in Nevelheim. Links en rechts liggen de mit okergeel riet omzeumde pettens, ofwisseld mit wilge- en elsekraegen.

A'k uut de beschutting van de begruuiing komme om te kieken hoe dikke as et ies is, vligt d'r een schofferd van zien paoltien of. Ik kieke de cirkels beschrievende voegel nao, totdat hi'j in een duukvlocht verdwient achter een bossien van elsepollen. Deur et helderzwatte ies wor ik me de wonderlike wereld van bevreuren stillebens in de diepte geweer. Nee, et ies is nog niet vertrouwd; de hakke van mien leerze trapt een witte steern in de zwatte vloer.

In de veerte komt et doel van mien tocht in zicht; de restaureerde monniksmeule *De Wälden*. In verschillende kraanten is al ommedaenken geven an de kostbere euperaosie van disse oolde reus. Neffens kenners is hi'j zien leven in 1775 as waetermeule begonnen an de overkaante van de Lende bi'j Blesdieke. Zoe'n dikke 140 jaor laeter kwam hi'j hier in de Driessenpoolder te staon, naodat hi'j zoe'n 60 jaor de Noordwooldigers van mael veurzien hadde. En aj' onderstaond stokkien lezen uut een *Geïllustreerde Gids van Wolvega en Omstreken uit 1917*, dan het hi'j him hier wel utleven kund.

...Des winters vertoont zich deze groene vlakte als een uitgestrekt meer, waarover in de verte de torens van Oldemarkt zichtbaar zijn en enkele woningen met de watermolentjes slechts eilandjes zijn in den grooten plas. Maar nauwelijks is het voorjaar aangebroken, of de molenaar spant de zeilen voor de wiken, smeert de raderen en brengt daarna de molen in beweging om water te malen, dat zich schuimend en bruisend uitstort in de Linde, die, nu in zijn zomerbed teruggedreven, het overtollige water naar de Zuiderzee voert.

Doe 'k hier an et aende van de veurige winter leup, ston et d'r niet zo best veur mit de meule van Gooyer, zoas wi'j him numen. Ontdaon van zien aarms ston hi'j daor zuver een tikkeltien uut et lood. Wiend en regen hadden et dak antaast, zodat de spanten van de meule hier en daor te zien weren. Doe 'k om de oolde brakke henne leup, scheut d'r een iesvoegeltien as een blauwe pielke uut de donkere schroefbak weg naor buten toe. Et verdween achter de rietkraegen in et bossien

mit elsen. Ondaanks zien naeme leek et een veurbode van et kommende veurjaor, dat nao de kille wintertied ni'j leven beloofde an de netuur van "It Fryske Gea".

Nao de grote opknapbeurt zal ok disse meule weer tot leven kommen as et meuleketten loshaakt wodt, de kappe dri'jd wodt en zien reuze-aarms weer deur de lucht zwaaien om et waeter uut de pettens te slaon. Dit prachtige stokkien techniek van meer as 200 jaor oold, dat zo volmaekt past in et beeld van oonze Lendevallei.

Peggy Klinkhaemer

Mien mooiste boek - 2 -

Wat mien mooiste boek is? Now, daor kan ik kot in wezen, ik hebbe gien mooiste boek. We hebben drie boeekaasten vol lektuur, mar wat daor 't mooiste van is? 'k Zol et niet weten! 'k Bin trouwens een hiele vremde lezer. Inplaets van van de inhoud te genieten, zit ik mi'j in de schriever of schriefster te verplaetsen. Ik bin een kritische lezer en legge gauw de vinger op dingen die volgens mi'j eers kund of moeten hadden. Dat is een lastige anweent en zal dan ok wel gien kaant of wal raeken.

Vroeger las ik alles wat los of vaaste zat, ik moch hiel graeg lezen. Tegenworig gunne ik mi'j de rust d'r niet veur, ok al om disse krek nuumde malle gewoonte, daenk ik. Doe ik een klein maegien was, las ik graeg indianeboeken. Et was misschien wel vremd veur een anstaonde vrouw, mar 't kon me nooit bloederig genog toegaon. In zokke boeken kwammen de echte kwaaddoeners d'r wel uut en die kregen dan straffe. In mien ogen gong dat hiel eerlik. Ik was dan ok hiel tevreden mit de ofloop, dat gaf een zocht van verlochting nao de spanning, die toch wel arg groot west was veur een kiend van negen jaor!

Laeter las ik jeugdboeken of maegiesboeken, b.v. van Cissy van Marxveld! Daor heb ik echt van geneuten. Mar ok daor mos et recht zegevieren en dat is ok altied niet levensecht, want ondocht staot ok wel es op 't eerste plak in dit leven. Dat moej' vanzels ok lezen, mar ja, mien rechtsgevuul zit altied een daoder an te wiezen, ok wel es de verkeerde! As 't me al te ingewikkeld wodt, klap ik et boek dichte en daenke, zuuk et zels mar uut. Detectieveraodsels verdiep ik me dus mar hielendal niet in, die geven me veul te veule kopzorgen.

Now bin ik wel van miening, dat d'r wat spanning in een boek zitten moet, want aj' mit de klompen an wel vulen kunnen hoe as 't verhael ofloopt, is 't ok wel wat slop. Et warkelike levend vien ik spannender as een boek! Veur de verveling pak ik nooit meer een boek, dan eerder een tidschrift, of ik kriege zels de penne op. Historie leit me meerstentieds ok best naor 't zin, mar boeken over de netuur hebben mien interesse meerstal wel. Sprokiesboeken ok wel, hoewel dat netuurlik te zot is om los te lopen veur een vrouw "op jaoren"! Misschien heb ik altied nog wat in me van dat kiend dat vroeger achter de taofel ston te lezen. Ston, zeg ik, want et locht van de pietereulielaampe rekte niet zo hiele veer. Mien mooiste boek? 'k Zol 't niet weten. Et spannendste? Et levend zels, daenk ik...

Lodewiek H.

Dagboekfragmenten 1991

Vrijdag 22 feberwaori: Zundagmorgen 17 feberwaori is Lamkje Hof-de Boer wegreaht, toch nog onverwaachs. Donderdag 14 feberwaori, op 'e receptie nao de promotie van Henk Bloemhoff, in Grunningen, he'k nog een schoffien mit heur an de praot west. Nao de weken ziekenhuus in Et Vene, eind veurig jaor, was ze maegerder wodden, mar now leek et hiel staorigan weer wat beter mit heur te gaon. Al vuulde ze heur wat muui mit al die drokte om heur toe, toch hadde ze weer wat moed en fleurighied om veerder te leven. Ze leek aorig bi'j de tied en d'r was goed mit heur te praoten, al gebeurde et of en toe dat ze wat langer as aandere over et ien en aander naodaenken mos veurdat d'r een antwoord kwam. En now is ze d'r zomar inienend niet meer. Een groot, leeg plak lat ze achter dat niet zomar weer opvuld is. Ik hul van heur gezellige, smeuiige maniere van praoten en vertellen en van heur milde oordiel angaonde meensken en omstaandigheden. Ik hole van heur schrieveri'je: ienvooldig, rustig en beeldend, en recht uut et hatte. Veural heur riempies he'k een protte wardering veur. Et is gien wonder dat d'r in hiel Stellingwarf en wiede, wiede omkrieten meer as 5000 exemplaoren van heur bundeltien verkocht binnen. Et is een groot verlös veur de Schrieversronte, et votvalen van disse Stellingwarfse-van-et-eerste-ure. Ik zal heur missen en nog vaeke an heur weeromme daenken.

De dood, daor he'k et vaeke slimme muulik mit had, en dat is eins nog altied et geval, ok now a'k dit jaor al weer 55 wor. D'r bin meensken die zeggen dat ze niet bange veur de dood binnen. Zokke personen kiek ik mit ongeleuvige ogen an en ik kriege vaeke et gevulde dat ze in een wat overmoedige of oppervlakkige bujje heur kiek op dit onderwarp wat te optimistisch weergeven. Ik kan gerust zeggen da'k an now toe mien hiele leven een hekel an de dood had hebbe en d'r benauwd veur west bin. Ik leve geern, ik leve graeg, d'r is haost niks op dit ondermaonse dat me niet interesseert. Wat moe'k mit de dood? De Dood is de grote Spulbreker, et tegendiel van et Leven. Dood-gaon hej' zels niet in de haand, ie moe'n mar ofwaachten hoe, waor en wanneer et je overkomt. Dood-wezen is d'r niet-meer-wezen, de ofwezighied van je bestaon, van je persoon, van je gevulens, gedaachten, belevings en aktiviteiten. Aj' dood binnen, daenk en vuul ie niet meer, hej' gien stuur en gien macht meer over jezels, hej' gien weet meer van jezels. Mar waor blift dan dat stuur, die macht, dat "jezels", je persoonlikhied, je gedaachten, je geest? Starft dat mit et lichem of, of blift dat toch nog argens omme zweven, omme "spoeken"? Et lief, et taastbere en stoffelike, vergaot, dat is te begriepen; mar de geest, et onstoffelike en ongriepbere, et meerst eigene van elk meenske, starft en vergaot dat ok? Of is dat et blievende en onvergaankelike pat van de meens? Hiele godsdiensten bin op theorien angaonde et votbestaon van de meenselike geest bouwd, mar et blift bi'j raoden, vermoeden en geleuven. Et hoe en wat en waor, daor biwwenog altied niet achter en misschien zuwwe dat ok wel nooit an de weet kommen. 'n Hiele protte meensken nemt daoromme mar an dat d'r nao dit leven "gewoon niks meer" is. Et liekt me, eerlik zegd, wat makkelik en

nogal koold en kael; mi'j liekt et aeventuurliker en interessaanter zéls uut te zuken en d'r achter perberen te kommen as d'r nao dit leven, wie wet, misschien toch nog es wél wat wezen kan. Dat is dan mitien mien eigen "onofficiële godsdienst", een historisch vestigde en erkende godsdienst hang ik al sund jaoren niet meer an. Godsdiensten schrieven me te vule veur hóe en wát aj' doen en geleuven moeten, zaeken daor aj' beslist niet an twiefelen meugen, ok al ziej' d'r zels nog hiel wat haoken en ogen an. Ik viene dawwe leven om zéls te onderzuken en te leren je éigen verstaand te bruken, en zoks gaot je hiele leven deur.

Tot an mien zesde, zeuvende jaor he'k altied docht, dat elk meenske in elk geval 100 jaor wodden zol. Gieniene hadde me dat anpraot, et was een gedaachte of verwaachting van mezels. Honderd jaor, dat was veur een kiend een onofzienbere tied, haost etzelde as een iewighied. Doe 'k zeuven wodden was, kwam d'r liekewel inienend een biezunder hadhaandig en indrokwekkend aende an die gedaachte. Mien ooldste breur speulde wel es mit een ploegien kiender in de Torenstraote, niet veer van oonze straote of. Op een waarme zoemermiddag vertelde hi'j dat een maegien daor bi'j et speulen midden op 'e straote stroffeld was en deur een auto overreden. Ze hadde de auto op heur of kommen zien en nog hiel hadde "Nee, nee, nee!" raosd, mar de sjefeur hadde niet meer remmen kund en de auto was over heur henne reden. Doodstille hadde ze daor midden op 'e straote legen, mit bloed uut de mond, de neuze en de oren en in et haor. D'r hadden een hiele protte meensken omhenne staon. De pelisie was d'r al gauw bi'j west en die hadde een ziekenauto kommen laoten. Twie mannen in witte jassen hadden heur op een dreegbaore legd, achter in de ziekenwaegen scheuven en naor et ziekenhuus reden. Neffens mien breur was ze dood, mar aanderen hadden zegd dat ze "buten kennis" of "bewusteloos" was. Ik vreug mien breur wat as "bewusteloos" en "buten kennis" wás, wat aj' dan vuulden en aj' dan nog wel beter wodden konnen. Hi'j wus et ok niet percies, mar iene die jong en gezond was hadde een grotere kaans om weer beter te wodden as iene die al aorig oold was. De volgende dag lazzen we in de kraante dat et maegien onderwegens naor et ziekenhuus wegraekt was. Ik kon et haost niet geleuven en kreeg de daegen d'r nao een gevulde van grote onveilighied over me: ok as kiend al koj' dood gaon! Ie mossen dus altied hiél goed uitkieken en op jezels passen, de dood lag overal op je te loeren. Naachtenlaank he'k d'r mit omme piold, zag ik et ongelok iederkeer opni'j veur mien ogen gebeuren, al wa'k d'r zels dóe hielendal niet bi'j west. Ik hadde d'r ofgrieselik benauwde dromen over en wodde morgens vaeke half-goelende wakker. Hadde dan gieniene dat maegien vlogge veur de auto votgriepen kund? De sjefeur hadde vusen te hadde reden, dat hadde nooit kund, zee mien breur. Ik duste aovens haost niet meer op bedde, omdat dan die aekelike beelden en dromen weer kwammen; ik was nog benauwder as aandere in et duuster en overdag makkelik van mien stok te brengen. Dat het een weke of tweeje duurd. Waor wás dat maegien now? Kon ze oons now overal zien, heurde ze oons now mit mekaander over heur praoten? Zol ze oons now beweren veur een zelde ongelok, krek as oonze Ingelbeweerder altied op oons paste? Dat vertelde de pestoor oons op schoele tiedens de godsdienstlessen temeensen. Mar aj' dood binnen, hej' gien ogen meer en kuj' niet meer zien; hoe zol ze dan percies en hiel in 't biezunder op óóns, op wié ok mar,

passen kunnen? Dood-wezen was een geheimzinnige en aangstanjaegende zaake, ie mossen d'r mar niet tevule an daenken en jezels de dood zo goed en zo veer meugelik van et lief zien te hollen, besleut ik.

Een echte dooie he'k veur et eerst zien in de winter, eind feberwaori 1948, doe 'k goed elf jaor oold was. Mit mien schoelekammeraotien Johan en zien heit wa'k op een koolde zaoterdag de hiele dag mit de gruuntewaegen mit een peerd d'r veur an et sutelen west in de omkrieten van De Jouwer: Schasterbrogge, Sunt-Niek, Rohel, Ouwsterhaule. De aovend teveuren was Johan zien oold-omke, P. van Beek, nao een kotte ziekte wegraekt, 75 jaor oold. Ik kende de man ok een betien. Hi'j was iene van de karkmeesters en kwam zundags onder de Hoogmis geregeld mit et kollektezakken bi'j de baanken langes; butendat was hi'j de heit van de haandwark-juffer, die iene keer in de weke an de maegies op oonze schoele les gaf. Aovens nao et waarme eten bi'j Johan thus zee zien mem dat Van Beek oflegd was en dat Johan d'r eins even henne mos om ofscheid te nemen, mar dat hi'j niet duste: a'k ok mit him mitgaon wol? Ik hadde nog nooit een dooie zien, et leek me slim griezelig toe, mar toegelieke wa'k toch ok wel ni'jsgierig dat ok es mit te maeken. In doodse stilte en huverig biwwe d'r henne lopen. In de Midstraote braanden de lanteerns al. Gelokkig mar, want ienkeer onderwegens wodde ik toch wel een betien benauwd van mien eigen driesthied. Zo'k nao et zien van een écht liek niet een nog groter tal minne naachten en benauwde dromen kriegien as doe mit dat maegien dat in de Torenstraote overreden was? Mar ik mos now deurzetten, ik hadde now ienkeer ja zegd. In de starfkaemer reuk et muf, naor kaanferballegies. De oolde Van Beek lag in een spierwit pak, mit de hanen voold en een rozekraanze tussen de vingers, in de doodskiste; zien gezichte was geelachtig blik en glom een betien. 't Leek krek as was hi'j jonger wodden en as zol hi'j zó uut zien kiste overaende kommen kunnen, as hi'j dat wol. Zó zag een dooie d'r dus uut; zó zo'k d'r zels ok iens een keer bi'j liggen. Dat leek me hielendal gien plezierig veuruutzicht; ik mos d'r mar goed veur zorgen dat dat nog hiél lange duurde en dat me nooit wat slims overkommen zol. We hebben een peer Oonze Vaders en Weesgegrooties veur Van Beek zien "zielerust" bidded en bin doe naor huus gaon, aorig oplocht dawwe et d'r zo goed ofbrocht hadden. 'k Hebbe d'r mar iene minne nacht van had.

Een aandere konfrontaasie mit de dood die me nog hiel goed heugt, is van een hiel wat laetere daotum. Dat was in 1958. Ik was doe haost 22 jaor en hadde krek mien eerste baene as onderwiezer an de legere schoele in Makkum. Klaas Beuker, de laetere heroprichter van de R.K.S.P. (Rooms-Kathelieke Staats-Perti'j), aortskonservatief en jaoren laeter de stiekeme beïnvloeder van de Nederlaanse bisschoppen en alderdeegst himzels veurdoende as "geheim Kaemerheer" van de Paus van Rome, dié Klaas Beuker was heufd van de schoele in Makkum. Pestoor R. Wolfs uut Steggerde, nog niet zo lange in Frieslaand weeromme nao een lange periode op et Fraanse plattelaand, was doe pestoor in Makkum. De puriteinse en biezonder dweperig-kathelieke Beuker kon et hiel min mit him vienen, hi'j vun dit pestoortien te slop, te makkelik en te vri'jzinnig. Beuker was ok veurzitter van et karkbestuur en in die hoedaonighied het hi'j et een half jaor laeter presteerd om persoonlik bi'j de bisschop van Grunningen van doedestieds, Mgr. Nierman klae-

gen te gaon over de pestoor, en die zien overplaetsing an te vraogen. En niet te geleuven: Beuker het zien zin kregen; de man kon dan ok praoten as Brugman. Ik was op dat mement, zo halverwege 1959, al een peer maonden onder dienst, dat ik hebbe d'r allieend de inleidende trammelaant van mitmaekt.

In Makkum wa'k in de kost bi'j de mem van de tekstschriever/dichter/kaberetmaeker Ernst van Altena. Et was een alderliefst meenske en ze kon verhipte lekker koken. In de weekaenden gong ik altied op 'e fiets naor huus en weeromme, een ofstaand van goed 30 km. Begin oktober 1958, vroeg op een maendagmorgen, wa'k weer onderwegens van De Jouwer naor Makkum. 't Was al wat haastig, mar dreug weer; overal ofwi'jde, dooie blatties en de frisse locht reuk kruderig. De krachtige wiend ha'k schieve achter, dat et scheut lekker op. Tussen Sneek en Bolsward, een halve kilemeter veur et dörpien Nijlaand, zag ik drie jongen van een jaor of dattien, boeketassen achterop en drok mit mekaander praotende, mit 'n drienend naost mekeer an kommen fietsen, richting Sneek. D'r kwam een trekker mit anhang, zwaorbelaeden mit melkbussen, achter heur an die heur veurbi'j mos. Deurdat de jongen zo drok mit mekeer an de praot weren en tegen de wiend in reden, heurden ze et geluud van de trekker blikber te laete. Op et laeste ogenblik zollen ze nog gauw an de kaante, mar de butenste twieje raekten mit de sturen in mekeer. Iene van de jongen vul op 'e weg, percies veur de anhangwaegen; 'k heurde de melkbussen tegen mekaander rammelen doe de waegen over him henne ree. Doe 'k een peer tellen laeter op 'e zelde hoogte kwam, lag de anreden jonge op 'e weg en beweug niet meer; hi'j was percies mit et heufd veur de vielen van de anhangwaegen terechte kommen, zien schedel leek twee keer zo bried wodden, et haor was him hielendal naor binnen sleugen en ik zag een rookploempien uut zien kepot reden hassens omhogens kringelen. Ik was slim schrokken en hielendal van de kook: van zó dichtbi'j ha'k nog nooit een ongelok mitmaekt, de dood was vlak bi'j me langes gaon. Wit om de neuze, mit de schrik in de bienen en traonen in de ogen bin 'k hadde deurfiest; hiel laf van mezels, vun 'k even laeter, mar ok wel een betien te begriepen: ik hadde beslist niet weten hoe a'k hier mit an moeten hadde, en ik mos op 'e tied in Makkum wezen. De hiele dag bin 'k mezels niet west, de hieltied weer zag ik dat joongien mit zien kepotte heufd op 'e weg liggen. 'k Hebbe de kiender an et lezen zet, schrieven, stillezen, tekenen. De dag duurde lange, de tied kreup veurbi'j. Wat ha'k doen kund an dat ongelok? Tegen de jongen roepen dat d'r een melkwaegen an kwam? Ze zollen me niet heurd hebben, daorveur wa'k nog te veer van heur of. Vreselik, zoe'n jonge jonge, eerst zo levendig, helder en bliede, en dan zomar inienend hielendal vot, veurgoed ofsneden van et leven. Et rookploempien da'k uut zien heufd in de hoogte kringelen zien hadde, was dat de waarmte van zien lief west? Of zien "levensgeest", de ziel? Et wodde opneumen in de frisse locht en was in een peer tellen oplost en verdwenen. Veurgoed vot, gién veerder bestaon? Of tóch? Ik bin d'r doe niet uitkommen, en komme d'r nog altied niet uut. Mar et zuken, et vraogen en naodaenken over dit soorte van zaeken, daor za'k mien hiele leven mit doende blieven. Wat as d'r áachter de dood ligt is veur oons, meensken, een lieke groot raodsel as wat d'r véúr et leven ligt. Zal et oons ooit nog es lokken ok dít geheim te ontraodselen?

Daegelikse dinkies

Zoas alle jaoren he'k ok weer op vekaansie west en wel naor Portugal. Ik hadde wat laete in de tied boekt en wel op 8 september. Portugal ligt in de subtropen, daor kan et midden in de zoemer wel zoe'n 40 graoden wezen, dat is me veul te hiete. Et was d'r now tussen de 25 en de 30 graoden en wel te verdregen.

We reden vanof Breda via Antwarpen en Brussel zo op Paries an, dwas deur de slagvelden van de Eerste Wereldoorlog henne. Daor ha'k altied al graeg es kiekien wild in die streken en now wa'k d'r. Ze weren doende om sommige grafkoelen leeg te haelen en de geraemten weer onder te brengen in nette grafheuvels. Dat ik hier deur de vroegere slagvelden henne ree dat dee me wel wat, want een omke van mi'j het hier doe ok streden. Jim zullen wel daenken, was dat dan een aeventurier, want Nederlaand was niet bi'j de Eerste Wereldoorlog betrokken. Nee, mien omke was gien aeventurier. Hi'j was iene van de tien kiender uut een grote Friese boerehuus-holing en ze woonden in Tsjalberd. D'r weren zes jongen en alle jongen konnen gien boer wodden. Mar Thomas kon leren en hi'j zol dus mar onderwiezer wodden. Mar doe hi'j klaor was, mos hi'j onder dienst en dat wol hi'j niet. Hi'j gong emigreren naor Amerike. Doe hi'j daor een peer jaor west hadde, leut hi'j him naturaliseren en wodde Amerikaan. Niet lange daornao brak de Eerste Wereldoorlog uut. Amerike raekte daor ok bi'j betrokken en mien omke was de pineut. De anti-militarist wodde de oorlog instuurd. Een peer jaor het hi'j in de modderige loopgreven legen. Waor mos hi'j veur vechten, want zien vaderlaand Nederlaand dee niet mit. Hi'j het waorschienlik vochten om te overleven en dat is him lokt, mar ze hebben him wel een bien ofscheuten. Dat bien van him ligt in de Noordfraanse grond. Mit ien bien is hi'j weer naor Amerike gaon. Hi'j is hier nooit weer west, hi'j het et ok nooit schreven, mar bekenden van oons in Amerike hebben an oonze familie schreven. Wat een ienvooldige boerezeune al niet overkommen kan! Dit verhael he'k ok in de bus hullen, ik mos et even kwiet, ze zullen wel docht hebben, nog mar een halve dag in de bus en now al veur de microfoon. D'r was iene vrouw die vun et wel een mooi verhael, wat de aanderen d'r van vunnen hebben ze niet zegd en et kon me ok niks schelen.

En now schrief ik wat ik zo beleefd hebbe in die twee weken durende vekaansie. Om bi'j Paries langes te kommen is een hiele toer, laot staon aj' d'r deur moeten! De Eifeltoren hewwe in de veerte staon zien. We hebben dus niet in Paries west, wat me niks speet, want et was d'r lange niet fris. We hebben vier daegen wark had om in Portemao te kommen. De eerste overnaachting was in Orleaans vlak bi'j Paries. Ik hadde op me neumen om twee vrouwluden wakker te maeken, want ik hadde een reiswekker bi'j me. Ik hadde de wekker wat vroeg zet, ik daenke ik strupe mi'j eerst an en dan roep ik ze. Goed, ik hadde de kleren an en stappe de kaemer uut en slat de deure niet aachter me dichte mit de sleutel an de binderkaante! Ik kon mien kaemer niet weer in. Ik hebbe de vrouwluden d'r uut klopt en doe bin 'k naor de receptie stapt. Gelokkig da'k de kleren an hadde. Now, die hadden wel een sleutel veur zokke gevallen.

De Fraanse netuur kan ik kot over wezen: de bossen weren gruu en et grös en de bouwlanen weren van bruun tot rood, een dorre vlakke. Oonze twiede overnaachting was al in de Pyreneeën vlak bi'j de Golf van Biskaje: slim berucht mar now een mooi oord, waarmachtig weer, wat badgaasten op et straand en een lekkere zuvere locht, een maotig zeewientien, hoe kan et ok aandere. In de Golf staon gien febrieken en d'r rieden gien auto's! Neffens mi'j een ideaol plak veur meensken mit gevulige lochtwegen.

Twienenhalf ure mit de bus deur de Pyreneeën henne en dan zit ie al een flink aende in Spanje. De Basken mit heur mussen op hewwe netuurlik ok zien. De netuur in Spanje en Portugal kan 'k hiel kot over wezen: in de naozoemer iene grote dreuge vlakke: zeg mar woestijn. De bomen bin nog wat gruu, mar veerder alles rood en bruun. Nao Paries heb ik gien koenen en schaopen zien die grös veur de bek hadden, ze moe'n ze bi'jvoeren, overal kaele dorre velden. "De Spanjaard is lui van nature," dat zee de sjefeur temeensen... Veul invalen huzen mar ze laoten ze staon, ze breken ze niet of. Een mal gezichte, inzakte huzen in een dorre vlakke. Hier en daar ston een grote zwatte bolle van plaetiezer bi'j de weg.

Dat vremde geld is ok een last, de eerste dag Belgisch geld, de twiede dag Fraans geld, de dadde dag Spaans geld en de vierde dag Portugees geld. Mar ie wennen d'r wel gauw an. Portugal is et goedkoopste laand van de viere. De Portugees liekt een betere warker en de huzen bin d'r ok mooier en beter. Wat de boerderi'jen angaot was in Spanje en Portugal niet veul verschil.

Oons hotel in Portemao was goed, allienig hadden we klaachten over de gruunte, we hebben d'r zes daegen west en alle zes daegen fien maelen wottels en fien sneden slaod, dat komt je op 't laeste tot de neuze uut! Wien bin ze rejaol mit en dat is daar goedkoop omdat d'r veul droeven verbouwd wodden. De hotels kopen et per vat in, ze gieten et in de flessen en aovens zetten ze veur zeuventien meensken 7 á 8 flessen wien op 'e taofel. In aandere lanen moe'j veur de wien betaalen, mar in Portugal en Spanje niet. Dit brengt wel mit, dat d'r wel es te diepe in 't glassien keken wodt. Dat dee mien maot ok, een allienigstaonde man uut Enschede. Hi'j dronk ok wat te vule wien, daar was hi'j aandere morgens niet zo lekker op. Doe we een aentien an et kuieren weren, zee hi'j: "Ikke mit mien beschonken heufd." Daar hebbe ik nogal wat omme lachen moeten.

Op een morgen he'k ok nog even mit een vrouw vaaste zeten in de lift. Dat gong zo: et vrommes en ikke staptin in de lift en wat aandere meensken zetten de koffers d'r bi'j in en gongen over de trappe naor beneden, mar onderwegens vullen de koffers omme, dat we stonnen tussen de koffers en doe wol de deure van de lift niet meer eupen. Ik mos zo lachen dat ik kongien koffer meer tillen en et vrommes raekte in paniek en begon te raozen. Doe we de koffers weer opstaepeld hadden kon de deure eupen en wi'j d'r uut! De meensken op 'e gang stonnen oons op te waachten en hadden de vrouw al raozen heurd en dochten: Wat daar gebeurt! Ik mos nog verschrikkelik lachen en ik zee: "Wat is d'r now mooier, as op 'e vroege morgen mit een vrommes vaaste kommen te zitten in de lift!"

Et klimaot is in de veur- en naozoemer wel lekker, we hebben zolange we in Portemao weren altied butendeure eten. Morgens en aovens. Aovens om negen ure waarm eten, daar was niks an, want ie weren om tien ure klaor en zat en dan

was de aovend omme. Koffiedrinken deden we midden op 'e straote in et statti en eten ok. Veur et kefé stonnen de stoelen midden op 'e straote, wi'j gongen daor zitten en bestelden koffie en die brochten ze oons. En in een tied van een ogenblik zatten d'r een stok of tien toeristen om oons henne, zo warkt dat daor.

Op een middag zee ik tegen mien maot: "We mossen mar es wat eten, niet?" In een straotien stonnen wat stoelen an de kaante en een bod an de mure wat veur eten aj' daor kriegen konnen en wat et kostte. We gongen daor zitten en bestelden wat. Ikke een pizza, mien maot wat aandere. Hiel kleurig spul, 't zag d'r lekker uut. Dat zaggen de aandere toeristen ok wel. En mar eventies en de stoelen weren bezet.

Et is daor al krek zo as bi'j oons, straoten en laenen mit hiele mooie huzen, mar haost allemaole wit. Ie zien daor ok verscheidene tunen bi'j de huzen mit vruchtbomen. Sinesappels, citroenen, amandels en nog wel meer soorten. En ok prachtige bloemen die'j bi'j oons niet zien. Et schient dat bi'j de kust van de Atlantische Oceaon wat meer regen vaalt. Ik hadde nog nooit in de subtropen west, mar et is me niet mitvalen. Ik zol daor niet wonen willen. Dan woon ik liever in de buurt van Costa del Sjoekemar, waar we zundagsmiddags mit mooi weer wel es henne gaon.

(in plak van) Oene Bult

Stelling

De manluden van dit blad hebben Stelling ok now weer inheuren wild veur zien riegelmaotige bi'jdrege. Dat is al angaon, naor de vrouw van Stelling verneumen het, mar dit keer zal Stelling verstek gaon laoten moeten, waor de griep him op et heden meer plaogt as alle striederaosie in de wereld bi'jmekeer, dichtbi'j in et dörp en veerderof in et oosten en et zuden. Dat zodoende nemt Femmegien disse keer de penne op, zoas dat hiet, en schrift zi'j heur vrouwelik stokkien in stee van Stelling, as dat temeensen van de manluden van de redaktie mag. Mar dat zal wel gien perbleem opleveren, want die bin al bliede as ze niet mit een peer lege bladzieden bi'j de lezers an kommen hoeven. Wat zol d'r dan wat wi'jen. Of niet soms, as dit blad hielendal schone bi'j jim over de heard kommen zol?

Waor et hatte vol van is, lopt de schriefmesiene van over en daoromme wol Femmegien disse kaans best es benutten om jim in de kunde te brengen mit de minne kaanten van de man Stelling. Lange tied het hi'j ok docht van "in goed stik hûsried is in de bêst wiif", zoas de Friezen zeggen, mar ie zullen as vrouwspersoon dan mar een levenlaank mit een stoel en een kachel vergeleken wodden. Zoks rooit toch nargens naor? Een mitmeenske liekevule achten as een baank en een bedde. Dan hebben kiender en koenen een nog beter plak in de hassens van die manluden. Gelokkig het Stelling him wel aorig wat an de mederne tied anpast, mar lichtkaans dat de oolde kwaole toch weer de kop opstikt en as vrouw hej' in et huus dan al gauw niet meer recht as et aanrecht.

En wat Femmegien ok niet zo goed hebben kan, dat meugen jim best weten, dat Stelling altied die oolde pette op het. "Koop now es een keer een ni'jen iene," het Femmegien al zo vaeke zegd, mar ie kun et krek liekegoed tegen de laampe zeggen, want hi'j kon ja wel haost meer mit die bonte pette trouwd wezen, as mit mi'j, mient de schriefster van disse riegels. Allierend op bedde komt hi'j nog of, dat wel, mar de jongen bin krapan mit de pette op geboren en dan mekeert et d'r nog mar an dat ze niet al op heur eerste verjaordag een piepe in de braand stikken zullen. Femmegien vint, dat hi'j now niet al te boers doen moet in een tied waor as et knolleplokken ok niet meer hoeft.

En dan is d'r nog wat, wat Femmegien best een keer kwiet wil. De man is zo eigenwies. Mient altied dat hi'j geliek het. "Ie hebben gien goed gevulde in de donder," zegt de vrouw van Stelling wel es, mar dan gaot hi'j weer risseneren asof et gevuul niks veurstelt, "Koppesnelders hebben ok et gevulde, dat ze koppen sneuvelen laoten moeten," zegt hi'j dan en schoft zo Femmegien vot achter zien geliek. Och, ie holen je dan mar stille, mar eins zoj' him es een goed pak op 'e huud geven moeten.

Netuurlik is alles niet verkeerd an de man, eers zol Femmegien niet mit Stelling trouwd wezen, mar zo best as een protte van him daenken is hi'j niet.

Ok dat gepingel om een peer kwatties ligt Femmegien niet. Zels op 'e vlomark kan hi'j et nog niet laoten om de pries van een haemer van een gulden mit een peer kwatties naor beneden te brengen. "Daor is et een vlomark veur," zegt hi'j dan,

"aanders kan 'k ok wel naor de iezerwinkel gaon," mar beseft niet, dat een haemer daor wel op zien minst vijf gulden kost. "Mar dan hej' ok een ni'jen iene," is zien bescheid dan en zo het hi'j zien woortien altied wel klaor.

Oe, de buurvrouw komt d'r an. Et is al te laete. Ze zicht wat Femmegien schreven het. "Zoj' dat now wel doen," zegt ze, "je man zo an peblik te kiek zetten?" Doe was et evenpies stille. "Wat moe'n de meensken dan wel van jow daenken, dat ie dat allemaole mar pikken?" En doe begon ze vrouwluden mit kiepen te vergelieken, mit heur kiepen, die de loop uutflodderd weren. As Femmegien heur even helpen wol om ze weer op et plak op 'e rikken te kriegen, et liefst veur dat heur man thuus kommen zol as et tegen donker leup. Femmegien zol nog zeggen: "Loop ie dan zo hadde veur him?" Mar toonde heur mar weer de wieste deur mit te gaon. Dan moet et stokkien veur dit blad mar tot morgen waachten. Zoveule verlet van dit gezeur zullen ze daor ok wel niet hebben, en d'r is nog vule meer, dat Femmegien wel es kwiet wil, mar et is toch mar et beste as Stelling de volgende keer weer goed bi'j de tied is. Pankoekbakken is toch eins ok vule mooier en beter as schrieven. Want waor doe'j' dat now eins veur?

(Al mit al is de redaktie et wel hatgrondig mit Femmegien iens: Malder goed as kerels, en zeker een kerel as Stelling, moe'n ze nog uutvienen.)

Mit D.K.K. d'r op uut! (III)

In Hondhang tekende Dirk Kerst Koopmans dit boerehuus en -hiem.

Gien "nee" te koop

De monitor boven zien bedde hul heur andaacht vaaste. Et grune lochtpuntien op et zwatte scharm daanste wild op-en-daele. Daornaost wisselden getallen tussen 70 en 90 mekeer onophoodelik of. Ze was d'r eerst wat bange veur west. Waoromme gong dat puntien niet wat geliekmaotiger? Bi'j ankomst in et ziekenhuus hadde ze hielendal niet begrepen, wat as ze allegeer mit Feike uitvoerden. Ze hadden luusterd, een hatte-filmpien was d'r dri'jd, aangstig naor datzelde scharm keken, mit grote ronde haandvatten klaorstaon en him een spuite geven. Now lag hi'j alweer krapan een ure tussen ere pesjenten. Een broeder, die de beweging van et grune puntien en de ciefers uutlegd hadde, brocht heur wat tot rust. Ze vuulde dat heur spieren wat ontspanden. Hi'j soesde wat en sleug van tied tot tied de ogen even op. D'r was een vremde stilte op disse zael, die zo now en dan onderbreuken wodde deur pieperi'je en wat gepraot. Ze begon te daenken an de laeste jaoren. De jaoren die misschien dit gevolg wel had hadden.

Tien jaor leden was Feike veur himzels begonnen. Hi'j hadde in zien kleine annemersbedrief zeuven man an 't wark had. In 't begin niet altied even makkelik om ni'j wark te kriegen, om d'r tussen te kommen en al die pepieren rompslomp wat op odder te hopen. Mar nao goed aanderhalf jaor ston alles op 't goeie spoor. Ze kregen weer wat tied om d'r es op uut te gaon en hi'j begon een kursus boekholen in de aovenduren. 't Was in die tied, dat hi'j van kunde heurde, dat ze et oolde postkantoor ofbreken zollen. Dat moch niet gebeuren! Et ston d'r zo mooi aachter de hoge bomen. As kiend had hi'j d'r vaeke speuld mit zien kammeraoties. Ze hadden nog es een haand vol zaand deur de brievebusse gooid. Iene van de postboden hadde heur pakt en ze mossen veur straf et hiele plein schrobben. D'r mos aktie onderneumen wodden om niet tot ofbraoke te kommen. Hi'j hadde zo hier en daor wat meensken beld die d'r ok zo over dochten en d'r was een kemmissie ontstaon. Poletiek kan een rappe zaeke wezen en ze perbeerden allerhaande tegenagementen te onderzuken. Zoks kostte minstens iene aovend in de weke.

De monitor gaf inienend een alarm. Ze wodde d'r kel van. Staorig kwam de broeder d'r weer anlopen en zee, dat d'r niks an de haand was. "Klein foutien van de techniek," was zien verklaoring, "de toestaand is veerder rustig." De man op et bedde d'r naost was d'r ok wakker van wodden. "Zoks gebeurt zo vaeke," zee hi'j, "et haelt je alliend zo uut de soeze. Ik bin d'r in de drie daegen da'k hier uut-vanhuus bin al an wend." "Hoe zol zoe'n man hier now kommen wezen," docht ze en dwaelde weer of.

De kemmissie tegen ofbraoke kreeg bekendhied en meer te doen. D'r wodden drie meensken, waoronder hi'j, uutkeuzen om kontakt mit de gemiente te onderholen. Et leek sukses te hebben al zol et een zaeke van de lange aosem wodden. Gelokkig bleef d'r zo now en dan nog tied over veur et supportereren van de dochter, die an körfbal dee. En niet onverdienstelik. Heur ploeg wodde nog al es kaampioen en promoveerde. Et was een lust veur et oge om heur gremietig en rap mit de balle doende te zien. Dat hadde ze van gien vremde. Spietig aenlik dat

hi'j d'r mit ophullen was! Doe ze him dan ok op een zundagmiddag in de sporthal vreugen, tiedens een wedstried waor Jannie "de ster" was, om in een begeleidings-kemmissie te stappen, hadde hi'j drekt "ja" zegd. Zo bleef hi'j in dit wereltien op 'e hoogte mit alles. Et kostte him mar iene aovend in de twie weken.

De monitor leut opni'j zien stemme heuren. Wat kon dat now weer wezen! Et lochtpuntien beweug niet meer, d'r was een rechte streep te zien! "D'r is een plakker los gaon," vertelde de broeder en tilde Feike zien naachtjak op, "die dingen plakken niet altied even best." Mit een krachtige drok zat et ding weer vaaste. "Een koppien thee?" vreug de man in et wit. Ze nikte en twie minuten laeter ston et brune vocht veur heur op et kassien. Daor had hi'j nooit meer tied veur had. Et was slorp-slorp mit him west en dan was hi'j weer verdwenen. Et begon heur te argeren, mar hi'j hadde d'r nocht an. Alles went en zi'j zocht héur tiedverdrief. Et boekholen lokte niet al te best meer, doe hi'j zitting in 't bestuur nam van de gezaemelike annemersbedrieven. Toch was et van groot belang daj' as ondernehmens onderling mit ien staandpunt kwammen tegen veurschriften en regels van hogherhaand! Et hul wel een protte lezeri'je in om bi'j te blieven en een dag hadde mar 24 uren. Et diel rust wodde de hieftied kleinder. Je veurbereiding op onverwaachse vraogen en ni'je beslissings was et halve wark. D'r lag dan ok nog al es een kladde mit infermaosie op et dash-bord as hi'j naor zoe'n bi'jienkomst toe ree. Op zien 45-ste jaordag gaf hi'j him zels een groots kedo; een autotillefoon. As ze him neudig hadden, was hi'j et grootste diel van de dag beschikber!

De monitor tekende een hoog-golvend petroon. Warkies, die de hieftied weer terogge kwammen. Toch zag ze d'r ok wel es een golfien tussen, dat ofweek. "Komt wel vaeker veur nao een anval," zee de broeder, die Feike et heufd wat wusk, "we weten wat as elk strepien veurstelt en waor awwe wel of niet op reageren moeten." Et antwoord stelde heur gerust. Alhoewel et apperaot heur andacht trekken bleef, vullen heur de bloemen en kaorten van de ere pesjenten ok op. Wanneer hadde zi'j aenlik veur 't laest bloemen van him kregen? Et heugde heur niet meer. Hi'j kwam naachs laete thuus en was d'r tegen zessen alweer uut! As ze beneden kwam was hi'j al an 't schrieven en cieferen. Hoe zol zoe'n man an bloemen daenken kunnen! De boekhoold-kursus was niet lokt. Gien tied om d'r altied henne te gaon en gien tied om de opdrachten uut te warken. De konkereensie in de bouw-wereld wodde groter, hi'j dri'jde mit licht verlies, mar kon alle volk in dienst holen. Et postkantoor was staon bleven, mar de meule was dudelik in verval. As d'r niks gebeurde, zol die d'r ok an gaon. Bi'j him weren ze op 't goeie adres, bi'j him was gien "nee" te koop! In de laeste bouwvakvekaansie weren ze mar een weke vot west. D'r was een belangriek laandelik trainingskaamp veur körfballers, waor ze him ok bi'j nuugd hadden. In 't jaor slaegde zoks nooit. Et was de eerste keer dat ze echt lelk op him wodden was. Mar iene weke in 't jaor d'r op uut! Hadde hi'j dat verdiend en zi'j dan?! Nao een goed gesprek mit de dochter hadde ze 't over heur henne gaon laoten. In et onderlinge annemers-overleg was hi'j een gezien man. Ze konnen niet meer zonder him. Zien naeme kwam in de grote vakblaeden. Hi'j kon dan ok niet onder die grote vergeerding uut, die ze op heur jaordag uutschreven hadden! Een jaordag koj' ok een dag of twieje laeter vieren! Dat wol zi'j niet, ze

leut et d'r op an kommen. Een huus vol meensken en hi'j zat argens anders. De vraogen kwammen en zi'j antwoordde eerlik. De gaasten keken mekeer onopvallend an. O ja, die aovend had hi'j bloemen veur heur mitneumen. Een flodderig bossien bi'j een benzinstation weg, et priesien zat d'r nog op.

De monitor schrift de tael van zien hatte, docht ze. Een tael die ik perbeer te begriepen. Zien hatte hadde spreuken, die morgen. Et hadde een teken geven, een aekelig teken. Veurd dat hi'j d'r arg in hadde, lag hi'j in een ziekenauto. Veurd dat hi'j et besepte stonnen d'r allemaole witte jassen om him henne. En now lag hi'j op een bedde en zat zi'j wat ofwezig naost him. Van alles gong d'r deur him henne wat mit regelen te maeken hadde. Doe de broeder bi'j him kwam, vreug hi'j of hi'j ok een tillefoon naost bedde kriegen kon. Et leek, dat ze ontwaekte uut heur gedaachten. "Niet neudig," zee ze kerdoot en ze leut zien haand los. Ze kwam in de bienen zonder him an te kieken en leup de zael uut. Vuuf minuten laeter was ze d'r weer en zette een bossien fresia's op zien kassien!

Marjo

Schrieventien

Schrieventien over et waeter,
zo klein en zo aemel bin i'j.
Schrieventien en wat bi'j' d'r
rap en bewegelik bi'j.

Zoas i'j daansen over et waeter,
vlogge, makkelik en licht,
zo wol ik graeg nog es schrieven,
woorden riegen tot een gedicht.

Van bloemen en vlinders wi'k schrieven,
over alles wat mooi is en goed,
over voegels, speulende kiender,
al wat mi'j verwonderen doet.

Van wat of de meenske beweegt,
wat is et doel van zien leven?
Is d'r aanst nog wat goeds
om an de kiender te geven?

In de netuur is zoveul moois al verdwenen,
dat gaot je toch slim an et hatt',
en dat de kiender et belieden moeten
dat maekt et dubbel zo had.

Schrieventien, daans i'j nog deur?
Dan gao ik veerder mit schrieven
over bluiende bloemen, een liester die fluit
en o, laot et altied zo blieden.

